

ROTTERDAMSCHER COURANT.

De Abonnementsprijs is f 24 's jaars of f 6 per drie maanden franco per post door het geheele Rijk.
Behalve aan het Bureau der Courant kan men zich bij alle Boekhandelaars en Postkantoren Abonneren.
Enkele Nummers 10 Cents.

Bureau: Hoogstraat, Wijk 10, N° 77.

Geboorte-, Trouw- en Doodberigten van 1 tot 5 regels... f 1.—
Iedere regel meer... 0.20
Andere Advertentiën per regel... 0.20
Grootte letters naar plaatsruimte. — Bij iedere Advertentie 45 Cents voor zegelret en 1 Exemplaar der Courant.

Bij deze Courant behoort een BIJVOEGSEL.

BUITENLAND.

KAAP DE GOEDE HOOP.

KAAPSTAD 22 september. Aan het uitvoerig verslag der dagbladen omtrent de reis van Prins Alfred door de Oostelijke provinciën, den Vrijstaat en Natal worden nog de volgende bijzonderheden ontleend. Na Grahamstad, Fort Beaufort, Alice (de hoofdplaats van het district Victoria), King William's Town en Queenstown bezocht te hebben, vertrok de Prins naar Burgersdorp. Op weg daarna werd hij begroet door eene aanzienlijke schaar inboorlingen. Vooral de Tamboeki-Kaffers, die ten getale van 1500 man een paar dagen lang in het vlakke veld bivakkeerden om den Prins toch niet te missen, maakten eene belangwekkende vertooning. Toen de Prins hen naderde stonden zij in digte drommen, elke stam afzonderlijk geschaard, toen zij plotseling op een gegeven teken, onder het gekletter hunner assegaaijen en met groot geschreeuw op hem aflieden, tot dat zij eindelijk op korten afstand stil stonden en de kleinzoon der oude Tamboeki-Koningin, een der getrouwste bondgenooten van Engeland, namens de andere opperhoofden, den Prins eene assegai als teken van onderwerping aanbod. Daarop volgde een krijgszang en eindelijk werden de hoofden aan den Prins voorgesteld, die van de geheele groep eene photographie liet vervaardigen.

Te Burgersdorp, een der meest Hollandsche plaatsen der kolonie, aan hare uiterste noordgrens gelegen, was de ontvangst van den Prins mede regt hartelijk. Kort bij Aliwal Noord, het noordoostelijke uiteinde der kolonie ontmoette de Prins den Basuto-Koning Moshesh, een der magtigste en tevens schranderste Vorsten van Zuid-Afrika, die zich grooten invloed bij de inboorlingen en veel acht bij de blanken heeft verworven. Hij was vergezeld van een talrijk gevolg, 600 Fingo's uit het district der Wittebergen, te paard en in hun uit meerkatten-staarten bestaande krijgsdosch, en van een aantal boeren, mede te paard. De gouverneur, sir George Grey, die Moshesh persoonlijk kent, stelde hem aan den Prins voor, waarna men gezamenlijk naar de woning van Moshesh reed. De Prins en de Basuto-Vorst woonden te zamen de godsdienstoefening bij, die door den predikant der Nederduitse Hervormde gemeente in het Hollandsch gehouden werd. Moshesh bood voorts den Prins, ook namens zijn zoon, het invloedrijke opperhoofd Letsië, twee fraaije karossen van tijgervel aan, terwijl deze wederkeerig aan het Basuto-hoofd zijn portret schonk.

Na van Moshesh en Aliwal afscheid genomen te hebben, trok de Prins de Oranjerivier over en vertoefde van 10 tot 31 augustus in den Vrijstaat, waar hij Smithfield, Winburg, Harrysmith en Bloemfontein bezocht. In laatstgemelde plaats had ter zijner eere eene jacht op reusachtige schaal plaats. Ook ontving de Prins hier een bezoek van eenige inlandsche opperhoofden. De president Pretorius bevond zich toenmaals niet in laatstgemelde hoofdplaats, maar later, toen de Prins op weg naar Winburg was, had er eene hartelijke ontmoeting plaats.

Ook in Natal, waar de Prins vervolgens heen trok, was de ontvangst regt luisterrijk. Te d'Urban, de havenstad van Natal, begaf zich de Prins weder aan boord van de Euryalus, die intusschen hierheen gestoomd was. Het magtige opperhoofd Sandilli bragt den Prins op de Euryalus een bezoek, vergezeld van een groot gevolg en Tijo Soga, een Kaffer, die in Schotland tot zending is opgeleid en in Sandilli's land aan het hoofd eener zendingspost staat. Genoemd hoofd moet diep getroffen zijn geweest door al de wonderen, die hij op zijn togt en aan boord van de Euryalus heeft gezien en die hem, volgens zijne eigene bekentenis, de dwaasheid hebben doen inzien van ooit de wapenen tegen Engeland op te vatten.

In de Kaapstad teruggekeerd, bragt de Prins daar nog vier volle dagen door, gedurende welke een groot feest werd gegeven in den Botanischen tuin; de inwijding plaats had van het werk aan den zeebreker in de Tafelbaai, in tegenwoordigheid van meer dan 20,000 toeschouwers; de eerste steen werd gelegd aan het nieuwe Zeemanshuis (waartoe reeds £ 3000 door vrijwillige inschrijving van particulieren is bijeengebragt); het eerste boek werd geplaatst op de planken van het fraaije nieuwe gebouw voor het Museum en de Boekerij, enz. Bij al deze plechtigheden vervulde de Prins natuurlijk de hoofdrol, werden fraaije toespraken gehouden door den Gouverneur, den Procureur-Generaal, e. a., terwijl bij laatstgemelde gelegenheid de algemeene geestdrift werd gaande gemaakt door de onverwachte ontsluiting van een levensgroot portret der Koningin, door H. M. tot een geschenk voor de kolonie bestemd.

De Prins verliet op woensdag den 19 september de Kaapkolonie, nadat hij een dejeuner had gebruikt met de officieren der onderscheidene vrijwilligerskorpsen. Zijn verblijf heeft de beste en aangenaamste herinneringen in de kolonie achtergelaten.

Overigens is het nieuws luttel. Gebrek aan regen heeft eenige schade toegebragt aan den oogst in de westelijke provinciën. In de wijngaarden vertoonen zich weder sporen van het oïdium maar in geringe mate. De scheepshelling te Simonsstad is voor het eerst gebezigd; met den spoorweg wordt meer voortgang gemaakt dan vroeger. Landbouw en vooral veeveelt worden krachtig bevorderd. In het kerkelijke gaat niet veel om. De verschillende rigtingen op dat

gebied bestrijden elkander door middel van de drukpers.

De zaak van het Kaapsche stadsbestuur, waarvan vroeger melding is gemaakt, is daarmede afgeloopen dat men besloten heeft de Regering te verzoeken om door het uitvaardigen van eene proclamatie het tegenwoordige bestuur gedurende den tijd te doen aanbliven dat de stad anders zonder bestuur zou zijn.

Er zijn wederom twee schepen met Engelsche en Duitsche landverhuizers aangekomen. De eerstgenoemde gevoelen zich hier geenszins op hun gemak, hetgeen echter voor een gedeelte aan hun eigen gedrag is te wijten. De Duitschers zijn over het algemeen, vooral als veldarbeiders, zeer gezocht.

Van de grenzen en uit den Vrijstaat en de Zuid-Afrikaansche Republiek is letterlijk niets nieuws te melden. De kerkelijke onaangenaamheden schijnen er niet op te verbeteren, maar er is meer dan ooit gebrek aan juiste en volledige berichten over den toestand der beide republieken. Dit is zeker dat er nog van geene uitvoering van het verdrag tusschen Moshesh en den Vrijstaat gekomen is en de verhuizing der koloniale boeren naar den Vrijstaat en het Transvaalsche steeds toeneemt.

ENGLAND.

LONDEN 29 oktober. — De Army and Navy Gazette zegt dat de Prins van Wallis de terugreis uit Noord-Amerika denkelijk den 17 dezer aanvaard heeft, zoodat hij wellicht nog vóór het einde dezer maand in Engeland zal teruggekeerd zijn.

— De Admiraliteit heeft de aanzienlijkste scheepsbouwmeesters des Rijks tot mededinging naar het bouwen van twee groote met ijzer bekleede fregatten uitgenoodigd.

— Bij het gerechtshof voor de echtscheidingen zijn, tegen de eerlang aanvanzende zitting, bereids meer dan 150 verzoeken tot bewilliging in zoodanige gevallen ingediend.

FRANKRIJK.

PARIJS 29 Oktober.

(Particuliere Correspondentie.)

De Fransche politiek moet wel groote behoefte eraan hebben, verklaard en geregtvaardigd te worden, dat de Constitutionnel zoo dikwijls op de zaak terugkomt. Zoo behelst het blad heden morgen een nieuw artikel, dat niets is dan een commentaar op het manifest van den heer Boniface, en waarin, met de onderteekening van den heer Grandguillot, wordt uitgelegd wat er onbepaald in het manifest van de vorige week mogt overgebleven zijn. Vooral bejijvert hij zich om aan te toonen dat de Fransche Regering opregt is in het provoceren der bijeenkomst van een congres.

Geen enkel nieuw denkbeeld, geene enkele belangwekkende redenering kenmerkt dit artikel, op hetwelk ik u daarom alleen maar opmerkzaam maak en waaruit geene enkele passage bepaaldelijk verdient aangehaald te worden.

De Moniteur deelt heden morgen een zeer opmerkelijk stuk mede, inzonderheid wanneer men het in verband beschouwt met de denkbeelden, in het manifest van den Constitutionnel gepredikt. Het is de toespraak, te Leeds door lord Palmerston gehouden. De woorden van den edelen lord, uitgesproken op hetzelfde oogenblik der bijeenkomst te Warschau, zullen luide door Europa weerklanken. Immers heeft zich de eerste lord der schatkist daarin op eene zeer categorische wijze ten gunste der Italiaansche zaak uitgelaten.

Tegelijkertijd neemt de Moniteur, die sinds den aanvang der Italiaansche crisis een stelselmatig stilzwijgen bewaart over de gebeurtenissen op het Schiereiland, de navolgende passage over uit de Gazzetta di Genova: „Wij weten zeer stellig dat de Engelsche admiraal Mundy van zijne Regering bevel heeft bekomen om een oorlogschip ter beschikking te stellen van Frans II, ten einde hem uit de Italiaansche Staten naar elders over te voeren.”

La Presse zegt ons heden avond dat, volgens inlichtingen welke zij uit Warschau heeft ontvangen, door Oostenrijk zou zijn aangedrongen op de noodzakelijkheid van een einde te maken aan den voortgang der revolutie en dat het van eene andere zijde zijne constitutionele hervormingen zou hebben doen gelden als aanspraak gevende op de sympathie der Mogendheden. Pruisen en Rusland zouden er niet in hebben toegestemd hunne medewerking aan Oostenrijk te verleenen, dan in geval de Oostenrijksche bezittingen werden aangerand. Het is hetzelfde antwoord dat reeds door Engeland werd gegeven en men begrijpt dat wanneer deze inlichtingen juist zijn de kansen op een onmiddellijken oorlog merklijk verminderd zijn.

De Prins von Metternich en de baron von Hübnér, die Parijs heden avond verlaat, zijn gisteren door den Keizer te Saint Cloud ten gehoorde ontvangen.

Le Pays en la Patrie logenstraffen heden avond de geruchten omtrent een oahel dat onze expeditie in China zou zijn overkomen.

Zoo als ik u gisteren meldde, zal de Keizer morgen ochtend eene revue houden over de Keizerlijke garde op het terrein der wedrennen in het Bois de Boulogne. Het weder is sinds eenige dagen prachtig; er zal dus ook veel gedrang zijn en het militaire schouwspel zal dan ook wel waardig wezen de nieuwsgierigheid der menigte te boeien. De geheele garde, met uitzondering van eenige korpsen kavalerie, die te Fontainebleau, Compiègne, enz. in garnizoen liggen, zal des morgens ten 10 ure op het terrein komen, voorzien van alles wat noodig is om er een kamp op te slaan en het middagmaal te gebruiken. De Keizer zal de officieren een collation aanbieden in de tribune der wedrennen. Ten een ure wordt het kamp opgebroken en zal de Keizer de manoeuvres kommanderen.

Bij gebrek aan ander nieuws, werd heden aan de beurs veel over deze revue gesproken, die, zoo als

altijd, een enigzins oorlogzuchtig karakter draagt. Hetzelfde geldt van het bevel, dat de officieren van het leger der Seine hebben gekregen om steeds gereed te zijn, binnen 24 uren te kunnen vertrekken. Misschien is het niets dan een maatregel van voorzorg, maar intusschen wordt het in weinig geruststellenden zin uitgelegd.

L'Opinion Nationale wordt vervolgd voor de nota van jl. vrijdag. De heer Guerout is door den regter van instructie ondervraagd, maar het is niet waarschijnlijk dat er gevolg aan de zaak gegeven zal worden.

— Het in den Moniteur opgenomen Keizerlijk besluit van 28 oktober luidt dus: „de goederen van Engelschen oorsprong en fabriekaat, in het den 23 januarij 1860 tusschen Frankrijk en Engeland gesloten verdrag begrepen, en met andere dan Fransche en Engelsche schepen ingevoerd, zullen onderworpen zijn: 1°, aan een verhoogd vast regt van 5 centimes per 100 kilogrammen, wanneer die goederen vrij van alle regt bij den invoer zijn, of wanneer zij op minder dan 3 francs per 100 kilogrammen zijn geschat; 2°, aan de openenten, vastgesteld bij art. 7 der wet van 28 april 1816, wanneer die goederen aan een regt van 3 francs en hooger per 100 kilogrammen zijn onderworpen.”

— De heer Tempel heeft den 23 dezer op de sterrewacht te Marseille de vierde komeet in dit jaar ontdekt, die den volgenden dag 7 minuten 15 seconden zuidelijker stond en de 23ste ster in het teeken van den kleinen Leeuw vooruit was. Het is eene teleskopische komeet, die uit hoofde van den manescheijndenklijk alleen door groote telescopen zal kunnen worden waargenomen.

— Zoo als men weet, is aan de Sardijnische Regering nooit enig deel aan de beraadslagingen en besluiten der Mogendheden over de Syrische zaken vergund. De heer de Cavour heeft nu aan de Piemontese gezanten in het buitenland eene circulaire toegezonden, om de zamensprekingen en vertoogen, waartoe die uitsluiting aanleiding gegeven heeft, te doen kennen. Het Turijn Kabinet heeft, krachtens het tractaat van 30 maart 1856, zijn regt tot deelneming aan de onderhandelingen bewaard, maar tot antwoord bekomen dat het Syrisch vraagstuk, zóó als het gesteld was, in verband stond met schikkingen aan welke Piemont vreemd was geweest, en dat de Mogendheden ten deze minder uit kracht van het verdrag van 1856 dan van vroegere overeenkomsten handelden. De heer de Cavour verklaart nu, overtuigd te zijn dat de verwerping van den eisch voornamelijk aan de pogingen van Oostenrijk, om Piemont buiten de Europeesche overeenstemming te sluiten, toegeschreven worden moet, en deelt tevens een beklag mede, door hem aan de Turksche Regering, naar aanleiding van een ander verzuim der bepalingen van het verdrag van 1856, gerigt. Toen de Porte namelijk aan de gezanten der waarborende Mogendheden de zending van Kybrisi pacha naar Rumelië mededeelde, verzuimde zij die mededeeling aan den Sardijnischen gezant te doen, en toen de generaal Durando opheldering dienaangaande vroeg, opperde de Turksche Minister van buitenlandsche zaken mondeling twijfel wegens de wettigheid der namens de Sardijnische Regering gedane beweringen. De heer de Cavour heeft nu den generaal Durando bevolen niet den minsten twijfel te dezen opzigt toe te laten, en op nieuw vormelijk tegen elke uitlegging waardoor de regten van Sardinië verkort worden te protesteren.

— Door den heer Matteucci te Turijn, lid van den Sardijnischen Senaat en correspondent van het Instituut, is den 2 dezer een brief van dankzegging aan het Journal des Débats gerigt, voor het verlicht en verstandig oordeel, door dat dagblad over de groote gebeurtenissen geuit, welke in Italië plaats hebben, en door den heer Matteucci niet uitsluitend aan de bewegingen der twintig laatste jaren worden toegeschreven, maar als de eindelijk uitkomst der langdurige pogingen van verschillende geslachten aangeerkend om een hatelijk vreedmakkend, den eenigen hinderpaal voor de wedergeboorte van Italië, af te schudden. Aan het slot des briefs uit hij de hoop dat de Pauselijke Regering zich van de waarheid moge laten overtuigen dat de vrijheid van den Staat met die der Kerk vereenigbaar is, naardien hij het wereldlijk gezag des Pausen als onverenigbaar met de staatkundige hervorming van Italië aanmerkt.

BELGIË.

BRUSSEL 29 oktober. — Gisteren ten twaalf ure kwamen de Koning, de Hertogin van Brabant en de Graaf van Vlaanderen, benevens de Ministers van binnenlandsche zaken, finantien en openbare werken, en andere hooge ambtenaren, die deel aan de feesten te Verviers genomen hadden, van daar te Luik aan, waar zij aan het station des Guillemus in eene ruime en fraai versierde tent ontvangen en door den burgemeester met eene korte aanspraak begroet werden. Onder degenen die derwaartsgekomen waren behoorden de heeren van der Does de Willebois, gouverneur van het hertogdom Limburg, en de generaal Coenegracht, welke Koning Leopold in naam des Konings der Nederlanden begroetten.

Toen de rijtuigen den weg naar het paleis ingeslagen waren grende de luide geestdrift des Volks aan belemmerende onstuimigheid, gelijk ook de versieringen der straten en huizen wat al te kwistig waren aangebragt. Na in het paleis eenige oogenblikken uitgerust te hebben, begaven de Koning en de Graaf zich naar het plein Saint Lambert, om het defileren der troepen bij te wonen, hetwelk door de Hertogin van Brabant van het balkon werd aanschouwd. Een half uur daarna verleende Z. M. groote audientie, gedurende welke niet minder dan zeven en veertig aanspraken tot hem werden gerigt. Mid-

delerwijl werden elders in de stad volks spelen en wedstrijden van karakteristiek plaatselijken aard gehouden, en kwamen de overwinnaars zich op het plein Saint Lambert aan den Koning vertoonen, die groot behagen in dat schouwspel scheen te scheppen.

Ten zeven ure ving de groote eeremaaltijd in de zalen van het Casino aan, die allerschitterendst versierd en verlicht waren. De feestdrank, door den burgemeester aan den Koning gewijd, werd door dezen met eene lofspraak op de vaderlands- en vrijheidsliefde, den moed en de werkzaamheid, door welke de Luikenaars zich van ouds onderscheiden hebben, beantwoord. Toen de maaltijd ten tien ure afgeloopen was ving een Venetiaansch feest op de Maas aan, en den Koning in het paleis teruggekeerd, werd door verschillende zanggenootschappen eene serenade gebragt.

DUITSCHLAND.

BERLIN 28 oktober. — De Prins Regent is gisteren avond ten tien ure, met de Prinses Karel en Albert, den Groothertog van Weimar, de Prinses August van Wurtemberg en Frederik van Hessen enz. met een extratrein uit Warschau hier teruggekeerd. Prins Frederik van Hessen keert heden naar Kopenhagen weder.

Zeer natuurlijk is men ook hier naar de uitkomsten der zoo snel afgebroken Warschauer samenkomst zeer benieuwd, maar tot nog toe ziet zich die nieuwsgierigheid weinig bevredigd, en bestaat er geringe hoop dat zij het spoedig worden zal, indien het althans waar is dat de drie Kabinetten elkander het diepste stilzwijgen hebben opgelegd, het bewaren waarvan des te meer wenschelijk wordt geacht naardien, in het tegenovergesteld geval, alle hefboom in beweging zouden worden gebragt om de uitkomst grootendeels krachteloos te maken.

Intusschen wordt den 25 dezer uit Warschau het volgende geschreven: „Heden is dus de samenkomst der Souvereinen geëindigd. Het resultaat dier samenkomst, waaroer zoo veel gezegd en geschreven werd, is, in zoo ver men het reeds beoordeelen kan, uitgevallen zoo als sommigen verwacht hadden. In weerwil der bemoeijingen van den Prins Regent om de toenadering tusschen Rusland en Oostenrijk te bevorderen, is de spanning „blijven bestaan en zelfs de persoonlijke verhouding tusschen de beide Keizers geene goede te noemen. Keizer Alexander heeft zijn gast, gelijk van zelf spreekt, met de grootste hoffelijkheid ontvangen en hem in ieder opzigt, zelfs tot ergernis zijner begeleiding en van zijn leger, de bovenhand gelaten. Maar alle hartelijke omgang is vermeden, zoo als duidelijk op het bal bij Vorst Gortschakoff bleek, waar Keizer Alexander geen enkel woord met Keizer Frans Joseph sprak, die zich, na het eindigen der polonaise, alleen met zijn gevolg onderhield, totdat de Russische gezant te Parijs, graaf Kisseloff, eindelijk naar hem toekwam en een lang gesprek met hem hield. Geheel anders was de verhouding van den Prins Regent tot de beide Keizers. Die met Keizer Alexander was allerhartelijkst, hetgeen door de nauwe verwantschap, in weëwil van tamelijk uiteenlopende staatkundige inzichten, zeer natuurlijk is. Ook de omgang met den Keizer van Oostenrijk was vriendschappelijk en men houdt het er voor dat, sedert de weg der hervorming in dat Rijk gebaad is, eene meer hartelijke samenwerking der twee groote Deutsche Mogendheden te verwachten staat, niet alleen wat de Deutsche politiek, maar ook wat de tegenover Frankrijk te volgen handelwijze betreft. De geheele samenkomst, waartoe de Prins Regent, om zijn te Töplitz gegeven woord te houden, den weg had gebaad, heeft wel niet die uitkomsten opgeleverd welke de aanhangers der legitimiteits politiek daarvan verwacht hadden, maar nogtans aan de wereld weder het bewijs gegeven dat Lodewijk Napoleon niet uitsluitend eene beslissende stem in den raad der Europeesche Mogendheden heeft.”

Een ander bericht uit Warschau zegt hoe de afreis van Keizer Alexander zoo snel geweest is dat hij tenaauwernood afscheid genomen heeft, en verder hoe niet alleen bij de Poolse bevolking, maar zelfs bij de talrijk vertegenwoordigde Russische militairen van hoogen rang de afkeerigheid jegens Oostenrijk zeer in het oog vallend was.

— De Russische Keizerin Weduwe heeft eergisteren het sacrament des Nachtmals ontvangen. Mogt die Vorstin komen te overlijden, dan begeven de Prins Regent en de Prinses Karel en Albert zich naar Petersburg.

Terstond na zijne heden verwachte aankomst met den sneltrein van Keulen, zal de Grootvorst Michiel van Rusland de reis naar Petersburg voortzetten. Heden avond verwacht men ook den Kroonprins en de Kroonprinses van Wurtemberg, die, na hier overnacht te hebben, morgen vroeg naar de Russische hoofdstad verder reizen.

— Ofschoon de minister van buitenlandsche zaken, baron von Schleinitz, zich sedert gisteren merklijk beter bevindt, ontvangt hij de leden van het Corps Diplomatiek nog niet bij zich.

— Hier ontvangen berichten uit het Napelsche bevestigden dat de bevelhebber der Fransche oorlogsscheper in de Middellandsche Zee, Barbier de Tinan, te Gaëta een geoor bij Koning Frans II gehad en hem mededeelend heeft van Keizer Napoleon in last te hebben zich tegen de blokkade van Gaëta te verzetten en de zee voor genoemden Koning open te houden. Uit die verklaring blijkt dat een aanval van de zeezijde door de Piemontezers niet verwacht kan worden, maar tevens hoe Frankrijk het beginsel van non-interventie in de Italiaansche zaken geheel anders uitlegde dan de overige Mogendheden. Alles te zamen schijnt aan te duiden hoe Napoleon III het thans in zijn belang schijnt te achten dat Frans II het nog geruimen tijd te Gaëta volhoudt. Althans in onzer diplomatieke kringen wordt het zoo opgevat.

Per Telegraaf.

LONDEN 30 October.

De Daily News meent, dat de te Warschau gehouden conferentie geen resultaat zullen opleveren, omdat Oostenrijk en Pruisen niet hebben toegegeven aan het verlangen van Rusland tot herziening van het verdrag van Parijs.

Tweede dépêche.

Heden is het mailstoomschip North Briton uit New-York aangekomen met berichten van den 20 dezer. Fondsen lager; Illinois 81½; katoen vast en genoteerd 119½; graan lager. Volgens berichten uit New-Orleans van den 19 was katoen middling vast en genoteerd 11½, 11½. Te Montreal was potasch gevraagd, de koers stond 560 a 570. Meel in een doer en tarwe vast.

FRANKFORT 29 October.

Het Frankfurter Journal behelst de volgende dépêche uit Darmstadt: „De Tweede Kamer heeft heden bij hoofdelijke stemming de wet op den adel met 26 tegen 12 stemmen andermaal verworpen.”

MARSEILLE 30 October.

Volgens berichten uit Gaëta van den 27 dezer heeft de ontruiming van Capua door de Napolitaansche troepen plaats gehad, ten einde dit bezettingsleger te doen terugtrekken op de linie van de Garigliano, om den overgang dier rivier aan Cialdini te betwisten. Er heeft een gevecht plaats gehad met de voorhoede van het Piemontesche leger, dat zes uren aanhield. De Napolitanen schrijven zich de overwinning toe; zij hebben vijf kanonnen veroverd; de vijand heeft evenwel zijne stelling behouden.

De Koning en drie Prinsen zijn gisteren avond naar het leger vertrokken. Men ziet een grooten veldslag te gemoet. Het opperbevel des legers is aan generaal Retucci ontnomen en aan generaal Salzano overgedragen.

TURIJN 30 October.

De Opinione behelst eene dépêche uit Napels, meldende dat Koning Victor Emmanuel te Sessa is aangekomen. Men geloofde dat er tusschen de Vulturno en Garigliano geen gevecht zou plaats hebben, omdat, naarmate de troepen onder bevel van generaal Cialdini naderen, de vijand op Gaëta terugtrekt. Garibaldi heeft zich naar het hoofdkwartier des Konings begeven.

ROME 27 October.

(Reuter's office.) Generaal de Lamoricière is benoemd tot Romeinsch edele, en er is besloten, eene medaille te zijner eere te doen vervaardigen. Mgr. Sacconi is uit Parijs alhier aangekomen, met een onbepaald verlof. Mgr. Berardi neemt zijn ontslag uit zijne betrekking; zijn broeder is verbannen. De Fransche gezant de Grammont heeft een protest ingediend tegen de nota van generaal de Lamoricière.

Van den 29. Generaal de Lamoricière heeft, gelijk bekend is, in het officiële dagblad een artikel geplaatst, waarin hij de dépêche van den heer de Grammont aan het bestuur van Ancona heeft publiek gemaakt. De heer de Grammont heeft daar ten sterkste tegen geprotesteerd, en hij verlangt, dat dit protest in hetzelfde dagblad zal verschijnen.

PETERSBURG 30 October.

Volgens het heden uitgegeven bulletin heeft de Keizerin Moeder, verheugd over de terugkomst van Z. M. den Keizer, een gerusten nacht doorgebracht. Ofschoon voor het oogenblik de bepaalde ziekteverschijnselen niet toenemen is toch een voortdurend verval van krachten bij H. M. merkbaar.

LONDEN 30 October.

KOFFIJ en SUIKER vast. — THEE onveranderd. In veiling werden aangeboden 29.400 k., waarvan 6390 den hamer passeerden en 3916 k. werden verkocht. — RIJS wilig. — OLIE. Raap-£ 41 a 41.6/—. TALK in loco 59/6, op levering 60/. Er werden afgeleverd 323 en aangevoerd 1774 v. — HENNEP zeer geanimeerd; St. Petersburg £ 34.4/ a 35. Riga dito £ 35. — IJZER. Schotsch 52/3.

LIVERPOOL 30 October.

KATOEN. Heden werden 12,000 b. tot vaste prijzen afgedaan.

HAMBURG 30 October.

OLIE. Herfst 25.14, voorjaar 26.12.

BERLIJN 30 October.

ROGGE. Najaar 50, voorjaar 48½. — RAAPOLIE. Najaar 11½, voorjaar 12½. — HAVER. Najaar 30, voorjaar 27½.

MADRID 29 October.

Spanje 1¾ pc. 40.70; dito 3 pc. 48.60.

PARIS 30 October.

Frankrijk 3 pc. 68.90; dito 4½ pc. 95.50; Cred. Mob. 710. Spanje 1¾ pc. —; dito binnenl. 3 pc. 47¾.

LONDEN 30 October.

De 3 pc. Geconsolideerden 93. Rusland 4½ pc. 94½. Spanje 3 pc. 48¾; dito Cert. 6¾; Amort. 23. Mexico 5 pc. 22½. Venezuela 3 pc. 22½. Holland 4 pc. 100½.

WIEN 30 October.

Oostenrijk, Metaaliek 5 pc. 64.50; dito Nationale 5 pc. 75.70. Wissel Londen f 132.50.

FRANKFORT 30 October.

Oostenr. Metaaliek 5 pc. 46½; dito Nation. 5 pc. 54½. Spanje 1¾ pc. 39¾; dito 3 pc. 46¾.

ANTWERPEN 30 October.

Oostenrijk, Metall. 5 pc. 47¾; dito Nation. 5 pc. 55½.

BINNENLAND.

ROTTERDAM 30 October.

Gisteren avond ten elf ure bragten de leden der liedertafel Amphion alhier eene serenade aan hunnen directeur, den heer Alex. W. A. Heyblom, ter gelegenheid van zijn huwelijks. Na den afloop van het eerste nummer werden zij allen uitgenoodigd binnen te komen. De heer Heyblom betuigde toen dank voor de vele bliken van vriendschap, hem in de laatste dagen en ook dien avond geschonken, alsmede voor het prachtig aandekken, bestaende in eene pendule, voorstellende de muze Erato, benevens twee vaaslampen. Na wederzijdsche toosten, die alle van vriendschapszin getuigden, werd een opzettelijk gecomponeerd lied voorgedragen. Toen men weder buiten gekomen was werd tot afscheid eene compositie van den heer Heyblom, met toepasselijk veranderden tekst, gezongen. De stoet was met gekleurde lanternen en ballons à la giorno schitterend verlicht, en het geheel werd door bengalsch vuur besloten.

Door de Nederl. Handel-Maatschappij is bekend gemaakt, dat zij scheepsgelegenheid verlangt naar Soerabaja voor 500 ton welsch smekolen, te laden te Bury Port (Pembrey). Aanbiedingen worden 3 november eerstkomende ingewacht.

De Tweede Kamer der Staten-Generaal is tegen woensdag 7 november a. s. des morgens ten 11 ure bijeengeroepen.

Z. M. heeft goedgevonden HD. adjudant. den kapit.-luit. ter zee jhr. F. de Casembroot, vergunning te verleenen tot het aannemen en dragen der versierselen van ridder der 3de kl. van de orde van den Rooden Adelaar, hem door Z. K. H. den Prins Regent van Pruisen geschonken.

Z. M. heeft aan G. Kuyper, op zijn verzoek, ervoor ontslag verleend uit de betrekkingen van

arrondissementen-ijker der maten en gewigten te Groningen, en van ijker van het vaatwerk aldaar, met ingang van 1 januarij 1861; den heer J. L. Kikkert erkend als consular agent van Sardinië op Texel; goedgekeurd dat door den Nederlandschen consul-generaal te Bucharest tot zijn consular agent te Sulina is benoemd de heer E. Inglessi.

Beschikkinge op het request van W. Huygens Wz. en L. Hardenberg te 's Gravenhage, heeft Z. M. bevestiging verleend tot oprigting te 's Gravenhage van de Verzekering-Maatschappij de Vereeniging.

Door Z. Excell. den Minister van Koloniën zijn benoemd tot kandidaat ambtenaren 1ste klasse voor de burgerlijke dienst van Neerlandisch Indië, de heeren mr. J. H. Bergsma, mr. W. C. Star Busman, A. A. Buyskes, jur. cand., mr. H. J. Canter Visscher, J. P. F. Filz, jur. cand., mr. H. Haantjes, mr. J. van Kaathoven, mr. D. Koorders, J. Hulshof Pol, jur. cand., mr. J. J. Sneider, G. H. Blanken, theol. cand., dr. J. D. Homan; tot kandidaat ambtenaren der 2de klasse, de heeren R. E. d'Abou, H. J. H. Beekveld, T. G. A. Canter Visscher, C. F. Deibert, H. A. baron de Geer, W. J. C. Groos, W. L. H. A. Harloff, O. A. Burnaby Lautier, K. W. H. Ligetvoet, J. W. F. J. Meinsma, A. van der Gon Netscher, J. W. M. van der Palm, M. F. Reynst, J. W. A. van Soest, W. Steinmetz, C. M. F. Stockhousen, W. Votde, F. L. Wittenrood en jhr. C. H. A. van der Wijck.

Door den Minister van Marine is aan den marinier der 1ste klasse W. A. Tromp, alsmede aan den schipper A. G. W. Wepster en den 2den schiemaansmaat J. C. Kuyper de gouden medaille toegekend, ter zake van hunnen vijftigjarigen dienstdienst bij de Nederlandsche zeemagt.

Ds. M. Cohen Stuart, pred. bij de Remonstrantsch Gereformeerde gemeente te Utrecht, heeft il. zondag bekend gemaakt, dat hij voor de beroeping te Rotterdam nu niet in aanmerking wenschte te komen.

's GRAVENHAGE 30 October. — In deze residentie wordt verwacht de heer G. J. Quaad, minister-resident van het Hof van Denemarken bij de Hoven van Nederland en België, tot het overhandigen zijner brieven van rappel, ten gevolge zijner benoeming tot gezant bij het Hof van Berlijn.

— Het Prov. Gerechtshof in Zuidholland heeft bij arrest van heden bevestigd twee vonnissen der Regtbank te Rotterdam, waarbij P. Ruygrok, oud 14 jaren, is veroordeeld tot zes maanden, en H. van Vegchelen, tot één jaar gevangenisstraf, beiden ter zake van eenvoudigen diefstal, hebbende de eerste reeds eene veroordeeling ondergaan en de tweede reeds drie malen justitiael geweest.

— De Hooge Raad der Nederlanden heeft heden vernietigd een vonnis van den Kantonregter en van de Arrondissementen-Regtbank te Amsterdam, waarbij de heeren J. H. van Meurs en H. H. Oloth, apothekers aldaar, waren veroordeeld wegens het verkoopen van een zamengesteld geneesmiddel, zonder daartoe bevoegd te zijn. De Raad heeft, met het oog op de instructie voor de apothekers, beslist, dat hier bestaat noch misdaad, noch wanbedrijf, noch overtreding, en mitsdien de beide apothekers ontslagen van alle rechtsvervolgung; de kosten te dragen door den Staat.

— De Raad heeft voorts nog verworpen de voorzieningen in cassatie, ingesteld 10. door F. E. de Longe Jacquet, te Maastricht, tegen een arrest van het Hof in Limburg, waarbij hij wegens bedriegelijke bankbreuk is veroordeeld tot vijf jaren tuchthuisstraf, en 29, door H. Erbrink, daglooner te Doornspijk, tegen een arrest van het Hof in Gelderland, waarbij hij ter zake van gequalificeerden diefstal is gecondemneerd tot 5 jaren confinement.

— Eergisteren avond vierde de liedertafel Vereeniging alhier haren tienden verjaardag in het lokaal van den heer Switzer. De zaal was op de meest smaakvolle wijze met vlaggen en groen versierd. Het programma der uitgevoerde stukken getuigde van eene uiterst smaakvolle keuze en executie van doorslaande bliken van oefening en vooruitgang. Na de eerste afdeling werd door den president van de Vereeniging, den heer G. A. Plok, in zeer gepaste bewoordingen den directeur den heer J. H. Marinus hartelijke dank gezegd voor zijne onvermoeide en met zulk gelukkig gevolg bekronnende pogingen, om de liedertafel die hoogte te doen bereiken, waarop zij thans geplaatst is. Deze toespraak werd daverend toegejuicht en door den heer Marinus op treffende wijze beantwoord. Daarna werd hem door drie meisjes, namens de leden der liedertafel, eene prachtige pendule als blijk van erkentelijkheid aangeboden en werd door de leden een voor deze gelegenheid passende feestzang aangeheven. Na het einde der uitvoeringen bleven de leden nog eenigen tijd genoegeijk bijeen en gewis zal deze avond bij allen die er tegenwoordig waren, waaronder men ook met genoegeen opmerkte commissien uit de liedertafels Cecilia en Euphonia, steeds in aangename herinnering blijven.

AMSTERDAM 28 October. — Gisteren hield de afdeling Wis- en Natuurkunde der Kon. Academie van Wetenschappen hare gewone vergadering, onder het voorzitterschap van den heer dr. G. Simons.

De werkzaamheden werden aangevangen met de mededeeling, dat verscheiden boekgeschenken van vreemde academies en andere inrigtingen met geleidende missives bij de academie waren ingekomen. Vervolgens deed de secretaris mededeeling van een brief des Ministers van Binnenl. Zaken, den wensch bevattende, dat de academie hem eene concept-wet mogt toezenden, betreffende de keuring der levensmiddelen. De voorzitter commissieerde de heeren van der Boon Mesch, van Baumhauer en van Hasselt, terwijl een regtskundig lid dezer commissie later uit den loezem der letterkundige afdeling zal worden gekozen, tot het stellen van een dergelijk concept. De beide eerstgenoemde heeren verklaarden zich bereid om dit mandaat op zich te nemen. De secretaris deed mededeeling van een brief van Gedeput. Staten van Noordholland, waarbij gevraagd wordt, dat de afdeling eene commissie benoeme, om na te zien of de bliksem-afladers op het gesticht Meerenberg zoodanig zijn geplaatst als de academie in der tijd heeft voorgesteld, waaraan gevolg zal gegeven worden. Bij monde van den heer Miquel werd daarop verslag uitgebracht nopens de verhandeling, aangeboden door den heer Oudemans. Hieruit bleek, dat werd geadviseerd voor de onvoorwaardelijke opening van de verhandeling des heeren Oudemans „over de structuur der luchtwerktuigen van de Orchideeën.” enz. in de werken der academie. De verslaggever gaf den wensch te kennen, dat voortaan niet de Duitse taal, zoo als hier, wordt worden gebruikt, maar de Latijnsche of Fransche, indien eene vreemde taal wordt gebezigd. Hierover werd het woord gevoerd door de heeren Donders, Miquel, Simons, Harting en Oudemans, welke laatste te kennen gaf, dat hij deze verhandeling niet in eene andere taal zou kunnen omwerken, waarop de conclusie werd goedgekeurd. Daarna werd door den heer van Breda eene bijdrage gedaan over de zoogenaamde donderbijtels, naar aanleiding der jongste mededeeling van den heer van Hasselt. De heer Janssen deed na het eindigen daar-

van eenige mededeeling omtrent sommige der behandelde punten door den heer van Breda, waarbij hij kennis gaf, dat door hem zelven op de Veluwe honderde van vuursteenen voorwerpen waren gevonden en in het Museum voor nat. historie bewaard. De heer Janssen deed daarbij tevens de mededeeling, dat geen Land zoo rijk is als Nederland aan voorwerpen van gelijken aard als de hier behandelde. Ook de heer Harting nam later aan de discussie deel; hij deed o. a. de opmerking of dergelijke voorwerpen als besproken waren door den heer v. Breda, van lateren kunstmatigen oorsprong waren. De heer v. Breda antwoordde hierop, dat hij ze zelf zeer diep in den grond had gevonden en dat wel in een bodem welke vroeger nimmer was geroerd. De secretaris deelde mede, dat de heer van der Hoeven, in de vorige vergadering belast met het uitbrengen van een rapport over een fragment van een hertschoorn, daaromtrent heeft mededeeld, dat het moet geacht worden te zijn een zijdelingsch deel van het gewei van een cervus elaphus. Hierover werden eenige toelichtingen gegeven door den heer Janssen en namen later aan de bespreking daarvan deel de heeren Harting en van Breda. Hierna trad de heer Donders op tot het houden van eene bijdrage over het lichtbrekend stelsel van het menscheijk oog. Ter verduidelijking der mondelinge voordragt werden door den spreker ophelderende afbeeldingen breedvoerig verklaard. Op de vraag van den voorzitter, deswege tot den spreker gerigt, verklaarde hij bereid te zijn de bijdrage af te staan aan de academie. De heeren Schroeder van der Kolk en Voorhelm Schneevogt deden nog eenige vragen betreffende het behandelde onderwerp, welke door den vorigen spreker werden beantwoord. Niets meer aan de orde zijnde en geen van de leden, uithoofde van het vergevorderde uur, nog eenige bijdrage wenschende te leveren, betuigde de president zijn dank aan de leden, die het woord hadden gevoerd, en sloot hij hierop de vergadering.

AMSTERDAM 30 October. — Gisteren middag omstreeks 3½ ure wandelden twee dames met drie kinderen in de Plantage, toen onverwachts een wel gekleed persoon op haar aankwam, en aan eene der dames haar horologie, haak en andere kostbaarheden ontroofde, daarmede vluggende in de richting van de Muiderpoort. De bestolene had het aan hare tegenwoordigheid van geest te danken, dat een uur daarna de dief werd ingehaald en hem het gestolene werd afgenomen. De dader echter ontvlugte. De politie, onmiddellijk door de dames onderrigt, doet onderzoek.

NIEUWE DIEP 29 October. — De zeildag van Zr. Ms. stoomschip Reteh, kommandant-luitenant ter zee 1ste klasse de Kock, is vastgesteld op den 10den der volgende maand.

MIDDELBURG 28 October. — Aan het lokaal van het provinciaal bestuur van Zeeland is eergisteren onder nadere goedkeuring aanbeveeld het bezinken der Westhaven te Neuzen buiten het stortebed der Waaijersluis, en het herstellen der aanlegplaats met bazaltmuren aldaar, aangenomen door den heer J. Philips, te Vlissingen, voor de som van f 20,580.

's HERTOGENBOSCH 29 October. — De hoopteelt maakt bij de inwoners der Langstraat, meer bepaaldelijk bij die van Vlijmen en omstreken, een voornaam middel van bestaan uit. De prijzen die telken jaer voor dit artikel besteed worden, zijn zeer uiteenlopend. Gemiddeld kan men echter berekenen dat zij in deze omstreken f 10 a f 15 de 50 Ned. £ geldt. Dit jaer levert de waarde van dit gewas een aanmerkelijk verschil op met de voorgaanden. Zoo betaalde men ten verleden jaer f 7.50 voor de 50 Ned. £, terwijl men voor dezelfde kwaliteit en kwantiteit thans f 105 ontvangt. Deze enorme stijging van prijzen zal zeer zeker een grooten invloed op onze Noordbrabantsche bieren te weeg brengen.

— Op de heden alhier gehouden vee- en paardenmarkt was de aanvoer als naar gewoonte tamelijk groot. In paarden was de handel slap; in vee daarentegen belangrijker, alleen kalfdragende koeijen waren prijshoudend en kalveren, ossen en koeijen werden tegen aanmerkelijk lager prijzen afgezet. In Noord-Brabantsche linnens ging als naar gewoonte veel om. Demarkt werd druk bezocht, ook omdat sedert gisteren de overstroomb geweest zijnde weg naar Vlijmen is droog gelooopen, en alzoo de gemeenschap met de Langstraat is hersteld.

CULENBORG 29 October. — In het naburig Beest ontstond gisteren brand bij den wagenmaker H. G., welke zich zoo snel verspreidde, dat vier huizen zijn afgebrand. Behalve eenige bergen koren, zijn vier varkens en geiten verbrand.

HASSELT 28 October. — De meeste Duitse arbeiders, welke jaarlijks in het voorjaar naar Holland gaan, om te maaien, te hooijen en in te oogsten, zijn weder huiswaarts gekeerd. Sommigen bleven van drie tot vijf maanden, anderen meer dan zes maanden van huis. Men schat hun getal thans op ruim 6000. Voor eenige jaren was het minder; voor 20 jaren bedroeg het aantal tusschen de 25 en 30,000, van welke ongeveer 20,000 van hier naar Amsterdam overgescheept werden. Hierdoor ontstond in het voor- en najaar van hier naar Gramsbergen eene ongewone levendigheid en drukte.

WIJHE 29 October. — Bij eene op heden alhier gehouden verpachting van eenige akkers land, hebben deze, welke in het vorig jaar voor f 1.50 per spint verpacht zijn, heden den zeer hoogen prijs van f 6 opgebracht.

HARLINGEN 28 October. — Heden nacht brak alhier brand uit in eene brood- en koekbakkerij, in eene digt bebouwde buurt op het Franekerend. Ofschoon de brand aanvankelijk een dreigend aanzien had, is men dien spoedig meester geworden, zoodat alleen het bovenste gedeelte van het huis is afgebrand.

Ingezonden Stukken.

Multerij van troepen op Java.

De prouierge bewegingen in den laatsten tijd voorgevallen onder de vreemdelingen in krijgsdienst op Java zijn zooveel waarschuwingen welke tot ernstig nadenken leiden over onze toestand aldaar, inzonderheid voor het geval dat er wijziging kwam in de gunstige verhouding van Nederland tot andere Mogendheden.

Over eene verdediging van Java en van den Indischen Archipel tegen eenen aanval van buiten is zeer veel gesproken, beraadslaagd, geschreven, gedrukt. Onder menig bezwaar voor het Land en zijne bewoners zijn daar miljoenen besteed voor den aanleg van vestingwerken, en worden daartoe nog groote sommen geld aangewend. De begroefing van uitgaven in Indië voor de landmagt is tot 17 miljoen 's jaars opgevoerd.

Het leger heeft door daden zijne hooge verdienste doen kennen voor de handhaving van ons gezag over de inlandsche bevolkingen. Welke zou echter zijne waarde zijn tegenover den buitenlandschen vijand, zoodat het voor een derde slechts uit Europeaanen bestaat, en dat derde de kleine minderheid uit Nederlanders?

Wat is de bestemming van die vestingen, welke niemand in het brandend klimaat kan of zal belegeren, welke wij

niet kunnen verdedigen bij gebrek aan artillerie-materieel, kanonniers, bezetting en drinkwater? Men zegt dat Soerabaja alleen meer zoude vereischen dan de sterkte van het geheele Indische leger, welke gemiddeld 22,000 man niet te boven gaat: staven, geneeskundige dienst, administratie, sedentair en bureau-personeel, inlanders medegerekt.

Beschafde volken hebben tot regel om langs de kustten zeemagt te bezigen tot meelwerking in de handhaving van het gezag en de bescherming der algemeene belangen, en om in onvoorziene gevaarlijke omstandigheden de autoriteiten en ingezetenen tot steun en toevlugt te dienen. Alleen te Batavia wordt sedert eenige jaren een oorlogstoomschip altijd aanwezig gehouden ter dadelijke beschikking. Te Soerabaja blijven de schepen van het eskader niet langer dan te hunner voorziening onvermijdelijk is. Te Samarang, de derde onzer belangrijkste reeden van het eiland, waait de Nederlandsche vlag van eene oude, onbewoonbare kanonneerboot. Daar is nimmer een oorlogsvaartuig in station; in het bewaken en bekruisen der kust en nabijgelegen eilanden en vele andere oogmerken kon het daar een nuttigen werkring vinden. Wat zou ons figuur, wat misschien het lot onzer landgenooten geweest zijn, indien de vertakte zamenzwering der vreemdelingen, hoe zin- en doelloos van hunnen kant, een ongunstig beloop had verkregen, en men te Samarang de telegraafdraad doorgesneden zijnde, geruimen tijd verstoken was gebleven van hulp, aan de zeezijde van eiland aan te brengen?

Het meerendeel van het leger en van de Nederlandsche Zeemagt in Indië is doorgaans in beweging voor expeditiën buiten Java, met de volgende uitkomsten:

Belooningen aan het personeel, ook het burgerlijke, — wel verdiend, doorgaans hard verworven, door ieder vaderlander hartelijk gegund; — voortdurende stijging der oorlogsmiddelen en lasten; — toenemende verwikkelingen, omvang der krijgsbedrijven, versnippering der vruchten, ontblooting van Java, d. i. van de bron die in geldelijke zin de middelen levert; — uitbreiding der vestiging in lastposten op de uitgestrekte, verspreide buiten-bezittingen; — een zaak van overspanning als in de 17de eeuw, met gelijke gevolgen als in de 18de; — onmogelijkheid voor een volk van 3 miljoen zielen om in vrede, spanning of oorlog personeel en materieel te leveren voor de behoeften van Nederland en de beide Indië, van het militair- en handels-zeewezen op onderscheidene punten van den aardbol; — instorting van het gebouw doot overlading.

Groot Britannië strekke ten spiegel. Door uitbreiding van bezit en invloed boven zijne krachten en hulpmiddelen is in onze dagen zijn standpunt van magt en aanzien langzaam dalende. De veroveringskorts is Britsch-Indië had den opstand ten gevolge, onderduikt met uit Europa aangevoerde middelen van geweld, in de eerste plaats een leger van Europeanen van 90,000 tot 70,000 man. Uit die wond, bedekt maar niet genezen, vloeijet nog de levenssappen van het moederland weg; zij verlamt het en heeft het van de hooge staatkundige stelling afgerukt; zij heeft het genoodzaakt den goeden wil van Frankrijk tot elken prijs te zoeken en de onbeschaamdheid van een zijner zonen, de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, lijdelijk te verdragen.

Zulk eene ramp in ons Indië zoude voor Nederland nog vrij wat meer beteekenen.

Schemert zelfs voor den minst ingewijde niet de behoefte door aan eene wijziging in de richting? Is het niet noodig het amortiseren te doen ophouden van groote schatten in geld, tijd en menscheijke vermogens tot steen, aarde, hout enz. in den vorm van vestingwerken welke waarde minstens problematiek is? Die schatten, nu besteed voor doode krachten, konden de levende op voortreffelijken voort brengen. Men kon het niet-inlandsche deel van het leger doen bestaan uit Nederlanders en Afrikanen. Onze Landskinderen zouden wel te vinden zijn voor 6 tot 10 jaren krijgsdienst in Indië, althans op Java, bij de tegenwoordige goede belooningen, behandeling en betere uitzigten voor de toekomst, waartoe vestiging, plaatsing of verzorging ginds of hier te Lande na volbragten diensttijd zoude moeten behooren.

En tot het bekomen van een zeewezen in Indië overeenkomstig de werkelijke eischen en behoeften van den toestand en van de belangen is geene besteding van meet geld noodig. De Nederlandsche Staat zoude door de hervorming welke daartoe moest leiden zelfs minder uitgeven voor dit deel van het krijgswezen, en eerst dan tot het bezit kunnen geraken van eene magt die inderdaad eene vloot zoude zijn.

Er bestaat weinig gevaar om Indië, immers Java, te verliezen, mits de Moederstaat den toestand niet bederve, — de oorlogs- en uitbreidings-richting gestuit worde, — het krijgswezen krachtig en doeltreffend zamengesteld, steeds gereed en zoo zeldzaam mogelijk in werking zij, — de inlander niet gering geschat worde, — en Regering en Volk met gemoeielijken ernst letten op de uitzending van personen naar en hunne plaatsing in Indië. Men verlate ook het geringste overblijfsel der meening, dat die gewesten ontvagen moeten wat hier in ongenade, lastig of minder bruikbaar is. Het klimaat en de gesteldheid tasten et menschen en zaken van Europeeschen oorsprong genoeg aan, om slechts een grooter of kleiner fragment hunner waarde te laten overblijven. En onze stelling en de omstandigheden vorderen er dubbele inspanning en krachten; wat zal het dan zijn met dezulken die reeds hier slechts voor de helft van een gewoon quantum waren mede te tellen!

En der middelen tot de voorwaarden van het duurzaam bezit van Indië is, dat de Vertegenwoordiging en de pers hen die het hier en ginds besturen, minder ontstemmen en afmatten; hen meer gelegenheid overlaten om zich nauwkeurig in te laten met en geheel toe te wijden aan onderwerpen van dadelijk en praktisch belang. Men is sedert jaren op weg om zich met betrekking tot Indië dermate te verliepen in beschouwing, beraadslaging en geschrijf over staathuishoudkundige, administrative en wettelijke aangelegenheden van subjectieven aard, dat er gevaar is om belangrijke verschijnselen en feiten welke voor de hand liggen voorbij te zien, en den schakel van oorzaken en gevolgen uit het oog te verliezen. W. 's Hage, 26 October 1860.

Correspondentie.

Het van X te H. D. ontvangen verhaal omtrent het in de gemeente W. voorgevallene met de betrekkingen van secretaris en ontvanger dier gemeente, kan uit hoofde van verschillende daarin voorkomende uitdrukkingen niet worden geplaatst.

Burgerlijke Stand.

ROTTERDAM 30 October.

OVERLEDEN: A. S. Berben, jd., 18 j. — N. L. Putner, jm., 22 j. — J. J. van der Mey, wedr. van P. van der Hoeven, 70 j. — G. C. Ridder, d., 2 j. — B. de Jager, jd., 26 j. — E. Advocaat, jd., 27 j. — J. van den Eik, d., 7 m. — A. J. F. Teunissen, d., 3 j. — C. Moll, man L. E. Landt, 63 j.

BEVALLEN: A. Waling, geb. Romein, d. — J. van Haarlem, geb. Zuidmeer, d. — C. S. Pasma, geb. van Beber, d. — E. in 't Hout, geb. Hansen, d. — N. W. Theesing, geb. Bekker, d. — A. de Haas, geb. van den Haspel, z. — E. Kroon, geb. Eshuys, d. — M. E. van der Schraaf, geb. Albrecht, z. — C. Smit, geb. Klaassen, z. — H. Kup, geb. Kuymans, z. — A. M. de Sain, geb. Hologne, z. — A. Breedveld, geb. van Duyvenbode, d. — M. F. van Delft, geb. Bood, z. — A. Bruinse, geb. van de Graaf, d. — E. J. G. Buskens, geb. Sprokop, z. — A. Loos, geb. Haverkamp, z. — J. Bruens, geb. Rubens, d.

In lading liggende Schepen.

Te Rotterdam.

BA... voor Passagiers en Goederen, om einde dezer

CORFU 20 October.
 OLIJVENOLIE. Men berekent dat de oogst dit jaar 70 a 100 m. vjts. zal bedragen. Men noteert heden tall. 12 1/2.
 SMIRNA 20 October.
 ROZIJN. Zwarte Yerli p. 30 a 60; roode p. 110 a 130; Sultana p. 5 a 5 1/2; Sultanie Vourla p. 230; roode p. 130. OPIUM. p. 160 a 161. — MEKRAAP vast met kleinen voorraad, p. 265 a 273 1/2. — WOL. Gew. p. 505 a 542; vette Menemen p. 262 1/2. — GERST p. 20 a 21.
 ODESSA 7/19 October.
 GRANEN hooger met neiging tot verdere rijzing. Tarwe ongedr. 25 a 35 cop. hooger. Rogge 20 a 25 cop. hooger. TALK 5 a 10 cop. hooger.
 WISSEL op Londen 663 1/2 a 7/8.
 GALATZ 6/18 October.
 GRANEN stil zonder prijsverandering. Tarwe Galatz ongedr. p. 190 a 210, idem gedr. p. 230 a 255, Mais Galatz p. 145 a 148. Gerst Galatz p. 82 a 84. Rogge Galatz p. 107 a 110. — VRACHTEN iets lager, naar Engeland 13/3 a 13/6. — WISSEL op Lond 94 1/2 a 1.
 NEW-YORK 13 October.
 KATOEN vast; verkoopen in de laatste 3 dagen 10,000 b. Men noteert:

Upland. Florida. Mobile. N.O. en T.
 ordinary... 7 7 7 7 1/2
 good ord... 8 1/2 8 1/2 8 1/2 8 1/2
 middling... 10 11 11 11 11 11
 good middl. 11 12 12 12 12 12
 middling fair 12 12 12 12 12 12
 ASSCHEN. Pot. \$ 5.25. Paarl. \$ 5.50. — KOFFIJ vast. Rio 13 a 14 1/2, Laguayra 15, Java 16 a 16 1/2, St. Dom. 13 a 13 1/2 c. — VERWHOUT stil. — MEEL 10 c. hooger. — GRANEN 2 a 3 c. hooger. — HUIDEN vast en 1/2 c. hooger; B.A. 25 c. — HOP willig. — TERPENTIJN stil. New-York 42 1/2 a 43 c. — HARST. Gem. slap \$ 1.45 a \$ 1.47 1/2. — RIJST met weinig omzet \$ 4.56 1/2 a \$ 4.87 1/2. — PIMENT 7 1/2 c. cons. — CASSIA 22 c. — PEPPER 8 1/2 c. — NAGELN 7 1/2 c. — SUIKER iets williger. Cuba 6 a 7 1/2 c. Portorico 6 1/2 a 7 1/2 c. Bruin Havana 6 1/2 a 6 1/2 c. — TALK met redelijke vraag 10 a 10 1/2 c. — TABAK met goede vraag. Kentucky 4 1/2 a 12 1/2 c. Seedleaf 4 a 20 c. — VRACHTEN als voren; voor Katoen n. Antwerpen 7/8 c. — WISSEL Amsterdam 41 3/4 a 41 3/4. Volgens later bericht van 15 Oct. was de markt voor Katoen, Granen en Suiker vast.
 NEW-ORLEANS 4/11 October.
 KATOEN met goede vraag. Middling 10 1/2 a 10 3/4 c. De aanvoeren van het nieuwe gewas bestaan voornamelijk

uit middelbare en mindere soorten. Voorraad 170,500 b. — TABAK vast en houders eischen eene verhooging op de tegenwoordige prijzen en daar de berigten uit het westen ongunstig zijn is eene verdere rijzing niet onwaarschijnlijk. Op dit oogenblik is de notering 1/2 a 1 c. hooger. Men noteert Factory Lugs 3 a 3 1/2, Planters Lugs 4 a 5, Selections 9 1/2 a 11 1/2, Leaf inferior to common 5 1/2 a 6 1/2, Leaf fair to good 7 a 8 1/2, Mason County 6 a 14. — SUIKER nieuwe 9 1/2 a 10 1/2 c. — Volgens later bericht van 14 dezer is de markt voor KATOEN vast, doch prijzen zonder verandering.
 HAVANAH 6 October.
 SUIKER met meerdere kooplust. Men noteert Holl. Standaard n.º 8 a 10, 7 1/2 a 8 1/2 r.; n.º 11 a 12, 8 1/2 a 8 3/4 r.; n.º 13 a 14, 9 a 9 1/2 r.; n.º 15 a 16, 9 1/2 a 10 r.; n.º 17 a 19, 10 1/2 a 11 r.; ord. gem. wit 11 a 11 1/2 r.; goed a puik dito 12 a 13 r. De geheele voorraad bedraagt zoo hier als te Matanzas 132,000 kisten, Moscovados met weinig voorraad. Het weder in gunstig voor den aanstaanden oogst. Melassen gevraagd a r. 3 per vaatje. — Witte WAS \$ 11 a 13. — RUM \$ 27 a 31. — HONIG zonder voorraad nominaal 3 1/2 a 4 r. — INVOEREN. METSEL-STEEN \$ 12 a 30. — DAKPANNEN \$ 40 a 75. — HOOF-

\$ 4 a 4 1/2 per baal. — RIJST. O.-I. puike 12 1/2 a 14 r.; mindere 9 1/2 a 10 1/2 r. — KAAS. Holl. \$ 27 a 28 1/2. — JENEVER in Demi Johns van 5 galls. r. 19 a 29. — WISSEL op Londen 14 1/2 a 15 pc. premie; Parijs 2 a 2 1/2 pc. premie. — VRACHTEN slaauw.
 KAAPSTAD 22 September.
 Er valt sedert de laatste berigten weinig belangrijks te melden, daar er geene bijzondere veranderingen hebben plaats gehad. De verkoop gaat over het algemeen slecht en het geld is schaarsch. Van Holl. Goederen hebben geene aanvoeren plaats gehad, zoodat die goed prijs houden. Men noteert: KAAS. Edammer 3/3 per st. Goudsche niet voorhanden, nominaal 1 1/2 per st. — ANCHOVIS 1/6 per potje. — KAASSEN. Compositie 1/1 a 1/2. Spermaceti 1/1 a 1/4. — SIGAREN. Hollands. 27/1 a 50/. — KOFFIJ. Java 75/1 a 80/. — JENEVER. Roode kelders 24 a 25/1 moeielijk te plaatsen. — SUIKER. Holl. Crushed 5 1/2 a 6 d. Kandij 17/1 a 20/1 per kistje. — STRIPSSEL. Holl. 25/1 per 60 k. — KOORNSCHOPPEN 3/1 per st. — SEK. Holl. 6 d. — PICKLES. Holl. 35/1 per kelders. — LIKUEUR 30/1 per 12 fleschjes. — VRACHTEN n. Londen voor Wijn 7/6 per pijp. Kluisd. 25/1. Wol 1 1/2 d. a 3/4 d. Horens 7/6 per 1000. Gemetste Goederen 25/1 a 30/1.

Advertentiën.
 Den 29 October 1860, overleed, zeer onverwacht, te Rotterdam, de Heer DANIEL THEODOOR FRANÇOIS, in den ouderdom van 47 jaar.
 Benige kennisgeving.
 Tot onze diepe droefheid overleed heden, na een werkzaam leven, onze waarde beminde Vader en Behuudvader, de Heer GERARDUS THIJSEN, in den gezegenden ouderdom van ruim 77 en een half jaar.
 W. THIJSEN.
 Rotterdam J. H. THIJSEN.
 28 October 1860. LEYGRAAFF.
 Dienende deze tot kennisgeving aan Familie, Vrienden en Bekenden zoo binnen als buiten de Stad.
 De Wed. van den bij den Pinksterstorm omgekomen F. THOMPSON, Machinist op de Stoomboot de Langstraat, maakt hare Stadgenooten bekend, dat zij eene WINKEL van
HOEDEN, MUTSEN
 en andere **MODE-ARTIKELEN**
 heeft GEOPEND Kerkstraat, wijk 6, n.º 254. Zij neemt de vrijheid zich en hare vier Kinderen aan Belangstellenden aan te bevelen.

Naar TRIEST,
 het extra Snelzeilend Nederl. Gezinkt **SCHOENERSCHIP ZEVEN STERREN**, Kapit. D. HULSINGA. Adres ten Kantore van KUYPER, VAN DAM & SMEER.

ROTTERDAM EN GRANGEMOUTH,
 in directe verbinding met **GLASGOW**, door het Forth- en Clyde-Kanaal.
 Voor Passagiers en Goederen.
 Het Stoomschip **LOUISE**, Kapitein P. J. van der Grient, zal van hier naar GRANGEMOUTH vertrekken ZATURDAG 3 November, des morgens vroeg.
 Adres bij D. BURGER & ZOON.

ROTTERDAM-NEWCASTLE.
 Voor Passagiers en Goederen.
 De Stoomboot **LORD RAGLAN**, Kapitein John Hart, zal van hier naar NEWCASTLE vertrekken ZATURDAG 3 November, des morg. vroeg.
 Adres bij D. BURGER & ZOON.

BRONZEN MEDAILLE
 bij de Maatschappij der Industriële Wetenschappen te Parijs.
Geen Grije Haren meer.
Mélanogène.
 Alleruitmuntendst Kleursel van DICQUEMARE Aine, van Rouaa.
 Om in een oogenblik het Hoofhaar en den Baard in alle tinten te kleuren, zonder gevaar voor de Huid en zonder den minsten reuk af te geven. Dit Kleursel is veel beter dan alle andere tot hiertoe in gebruik. Fabriek te Rouaan, Rue Saint-Nicolas, 39.
 Dépôt: te Rotterdam bij den Heer CHS. COUCKE; te 's Gravenhage bij den Heer E. FILLET; te Dordrecht bij den Heer W. HAVARD; te Gouda bij den Heer OGIER.
 Prijs per Doos f 3.50.

Notarishuis te Rotterdam.
HEDEN, Woensdag den 31 October 1860,
 des namiddags ten 5 ure,
A F S L A G V A N:
 Een WINKELHUIS met BOVENHUIS en ERVE, aan de zuidzijde van de Hoogstraat, 10-1. Trekgeld f 12,400.
 Een HUIS met BOVENWONINGEN en ERVE, aan de zuidzijde van de Kalverstraat, 8-336. Trekgeld f 1850.
 Een HUIS met BOVENHUIS en ERVE, aan de oostzijde van den Oppert, 6-39. In Trekg. f 8300.
 Een HUIS met PAKHUIS en ERVE, aan de noordz. van de Nieuwehaven, 12-289. In Trekg. f 13,100.
 Een PAND met TUIN en ERVE, aan de westzijde van het Weenaplein, 14-316 1/2. In Trekg. f 6450.
 Een PAND met TUIN en ERVE, als voren, 14-316 1/2. In Trekgeld f 6450.
 Een TUIN met KOEPELKAMER en ERVE, in de Eendragtslaan, 15-401, met het 1,30 AANDEEL in het daarachter gelegen WELAND. In Trekgeld f 4300.
VEILING VAN:
 Een PAKHUIS met Drie ZOLDERS en ERVE, in zekeren Gang, uitkomende aan de zuidzijde van den Houttuin, 11-139.
 Een PAKHUISJE en ERVE, als voren, 11-139.

VERKOOPING van Meubelen, Huissieraden enz.
 De Notarissen VAN DER HOOP & REEPMAKER, residentie te Rotterdam, als last hebbende van hunne Principalen, zijn voornemens, onder directie van VAN MARLE & DE SILLE, op Maandag den 12 November 1860, des voormiddags ten 10 ure, aan de Leuvehaven, hoek der Scheepmakershaven, wijk 1, n.º 209, te Rotterdam, publiek te Verkoopen: Gem. Goud en ZILVER, PORSELEIN-, KRISTAL-, GLAS- en VERLAKTWERK, BEDDEN en MATRASSEN, DEKENS en SPREIJEN, LEDEKANTEN met Behangzels, GARDEROBE-, COMMODE- en andere KASTEN, SECRETAIRE, EET- THEE- en SPEELTAFELS, CANAPÉ'S, STOELN, SPIEGELS, SCHILDERIJEN, PENDULES met en zonder Speelwerk, GAZ-KROON en ORNAMENTEN, VLOERKLEEDEN, GORDIJNEN, BRANDKAST, HAARDEN, KAGCHELS, MANGEL, PERS, KOPER, TIN en andere GOEDEREN meer. — Vrijdag en Zaterdag te voren van 10-4 ure te zien.
 Bij A. W. SYTHOFF, te Leiden, is verschenen:
GEILLUSTREERDE FAMILIE-BIBLIOTHEEK, EERSTE SERIE.
 HET **BOEK DER UITVINDINGEN, Ambachten en Fabrieken,**
 met eene Voorrede van **DR. J. BOSSCHA, JR.**
 Met 600 tusschen den Tekst gedrukte Houtgravuren. Prijs per Aflevering 35 Cents.
 Een geheel nieuw en krachtig levensbeginsel heeft zich bij de volken geopenbaard, nadat handwerken en kunstvijt eene hoogere vlugt hebben genomen, ten gevolge van de pogingen om de natuurwetenschappen tot het gemeenschappelijk eigendom der menschheid te maken. In onze dagen wordt het noodzakelijk geacht, dat de onontwikkelde beoefenaar van kunstvijt, wiens kinderen zich voorbereiden voor het betreden van hetzelfde voetspoor, dat de onderwijzer, die door indrukwekkende voorstellingen uit de nabijheid en uit verre landen het onderwijs vruchtbaarder maken wil, dat allen, in één woord, den blik heenwenden naar hetgeen wel niet onmiddellijk tot hunne Nijverheid behoort, maar toch hunne kennisneming ten volle verdient, als behoorende tot de verschijnselen van den dag, die als het ware het onderwerp der gesprekken van den dag uitmaken.
 Die verschijnselen bestaan niet enkel in de algemeen bekende uitvindingen, welke al de perken van tijd en ruimte overschrijden, zoo als spoorwegen, stoombooten, gaslicht, stoomwerktuigen en dergelijke, maar zij dringen ook door in de werkplaats van iederen kunstarbeider, ja van den geringsten handwerksman en tot de keuken van de eenvoudigste burgerwoning. De eischen van het dagelijksche leven aan de wetenschap stijgen steeds hooger, op eene wijze, die voor een paar tientallen jaren nog ondenkbaar scheen.
 Er is dus niemand van eenige beschaving, die heden ten dage de noodzakelijkheid van kundigheden uit het onmetelijk gebied van wetenschap en kunstvijt, van land- en volken- en geschiedkunde betwijfeld. Niet alleen de jongeling, die dorst naar uitbreiding zijner kennis, maar ook ieder, zonder onderscheid, die deel nemen wil aan de reuzenschreden van onzen steeds voorwaarts strevendende tijd, moet gevoelen, dat de inspanning van de beste krachten der menschheid slechts ten beste kan verstrekkend voor het algemeene belang; dat bij het verouderde te blijven staan, niets anders is dan achterblijven bij den vooruitgang; dat hij, die niet mede gaat, in korten tijd overschuldigd wordt.
 Voor dit doel van algemeene beschaving moet alzoo die reeks van werken dienen, welke onder den algemeenen naam van **Geillustreerde Familie-Bibliotheek** door ons wordt uitgegeven ter verspreiding van nuttige en onontbeerlijke kundigheden. Al die praktische geschriften, volksboeken in den eidelsten zin des woords, onderscheiden zich evenzeer door keurigheid van uitvoering als door belangrijkheid van inhoud. Tot bevordering van duidelijke en aanspreekelijke voorstelling is de **Familie-Bibliotheek** opgeluisterd door eene menigte houtgravuren. De prijs is uiterst gering, den rijken voorraad in aanmerking genomen, dien men er voor ontvangt.

VERKOOPING van Meubelen, Huissieraden enz.
 VAN MARLE en DE SILLE, zijn voornemens ten overstaan van de Notarissen DALEN, LAMBERG en VAN WIJNGAARDEN, op Maandag den 5 November 1860, op de gewone uren, in het Notarishuis te Rotterdam, publiek te Verkoopen: Gem. Goud en ZILVER, PORSELEIN, GLAS- en VERLAKTWERK, BEDDEN met Toebehooren, IJzeren en andere LEDEKANTEN, KABINETTEN, SECRETAIRES, CHIFFONNIÈRES, KASTEN, EET- SPEEL-, LADE- en andere TAFELS, CANAPÉ'S, STOELN, SPIEGELS, PIANO'S, VLOERKLEEDEN, FOURNOUZEN, HAARDEN, KAGCHELS, BRANDKASTEN, MANGELS, KOPER, TIN en andere GOEDEREN meer. Voorts WERKBANKEN met Schroeven, A AMBEELD, SPEERHAAK en andere SMIDS-GEREEDSCHAPPEN. Vrijdag Zaterdag te voren van 10-4 ure te zien.
 MARCUS BREUKELMAN, CHRISTIAAN WILLEM BREUKELMAN en LODEWIJK THEODOOR VAN HOUTEN, Makelaars, zullen op Dingsdag den 13 November 1860, in het Huis der Notarissen, aan de Gelderschedade te Rotterdam, publiek Veilen:
1567 Balen
Oost-Indische KATOEN,
 in Kavelingen, zoo als bij Notitie zal worden aangegeven. Nadere onderrichtingen bij bovengemelde Makelaars.

Te ROTTERDAM ligt in Lading,
 VOOR **PASSAGIERS en GOEDEREN,**
 NAAR **BATAVIA en SOERABAJA,**
 om half November te vertrekken, het Snelzeilend, Gekoperd Ned. BARKSCHIP **KRIMPENER WAARD,**
 Kapit. F. W. van Heyningen, hebbende uitmuntende Inrigtingen voor Passagiers en voerende een geëxamineerden Scheepsdoctor.
 Adres bij de Reeders SLINGELAND & LEHR en bij de Cargadoors D. BURGER & ZOON.

Naar Passaroeang,
 het Nederlandsch BIKSCHIP **KAREL AUGUST**, Kapitein A. HUIZER. Adres bij HUDIG & BLOKHUYZEN en KUYPER, VAN DAM en SMEER, alhier, en DE CONINGH & Co., te Amsterdam.

De gezondheid volkomen wedergegeven zonder geneesmiddelen, noch purgeren, noch groote kosten, aan de zwakste gestellen door het heerlijke Engelsche Herstellingsvoedsel **DU BARRY'S REVALENTA ARABICA,**
 hetwelk aan geneesmiddelen eene besparing oplevert van 50 malen den prijs, voor Slechte Spijsvertering (dyspepsie), Maagontsteking, Maagkwalen, Ontsteking der Ingewanden, gewone Hardlijvigheid, Aanbeijen, Slijm, Winden, Oprispingen en Winderigheid, Hoest, Zinkings, Aamborstigheid, Tering, Zuur en Weeën, Scherpte, Diarrhée, Kramp, Kramp en Ontsteking in de Maag, Hartkloppingen, Scheele Hoofdpijn, Galachtige en Zenuwachtige Aandoeningen, Leverziekte, Longziekte, Ziekte der Nieren, der Blaas, der Ademhaling, Hystérie, Zenuwsmart, Klieren, Huiduitslag, Dauwworm, Waterzucht, Rhuematiek, Podagra, Hartpijn gedurende de Zwangerschap of na den Maaltijd, Verlamming, Vallende Ziekte, Keelontsteking, Verlamming der Spieren, Griep, Slapeloosheid, Memorieeloosheid, Hoofdpijn, Suizingen in de Ooren, Treurige Denkbeelden, Slecht Humeur, Gebrek aan Warmte en Frischheid, enz.
 Alleen te verkrijgen in het **VERKOOPHUIS** of zijne **Depôts**, in Bussen van 1 1/2 f, 2 f, 3.50, 5 f, 8 f, 12 f, 16 f.
 Men lette er vooral op dat ieders Bus, tot waarborg der echtheid, met de Handtekening „F. VON WINDHEIM & Co., VERKOOPHUIS,” voorzien is.
 Amsterdam, VERKOOPHUIS: Rotterdam, J. A. KLINGER & Co.; Bergen-op-Zoom, D. POWWELS; Idem, P. F. APPELBOOM; Brouwershaven, G. ALING; Delft, J. T. WAGNER; Dordrecht, J. VETH JR.; Goes, Wed. C. VREEKE; Gorinchem, H. BODERIJ; Gouda, A. GOEDRAAD; Idem, Wed. A. C. SCHOUTEN; Idem, H. P. VAN FRANKENHUYSEN; 's Hage, SACK & Co.; Leyden, A. DIRKS; Hellevoetsluis, H. G. VAN STREEDEN; Idem, ALEX. BRUCH; Maassluis, L. POORTMAN; Middelburg, J. C. KRUISSER; Oostburg, Wed. P. J. GEELHOED; Schiedam, M. J. DE LANGE; Sluis, Gez. JANSEN; Steenberg, W. VAN DER KAR; Vlaarding, J. LAGERWERFF; Vlissingen, A. M. KALBFLEISCH; Willemstad, B. FRIDERICHS.
 En in de bekende Depôts in de andere Steden.

Openbare Aanbesteding.
 BURGEMEESTER en WETHOUDERS van ROTTERDAM zullen op HEDEN den 31sten October 1860, des namiddags ten 1 ure, ten Raadhuis aldaar, Aanbesteden:
 Het gedeeltelijk **AMOVEREN** der **SUATIESLIJS**, gelegen aan het einde van den Oost-Singel, het **DEMPEN** van een gedeelte van den **OOST-SINGEL**, het **ACHTERKLOOSTER** en de **KIP-SLOOT**; het **MAKEN** van **KAALMUREN**, van een **AFVOERRIOL** voor het Oostelijk Stoomgemaal, van een **VERSCHWATER-AANVOERRIOL** voor den Oost-Singel, van **VUILWATER-RIOLEN** voor het Achterklooster, de Kipsloot en een gedeelte der Vest, met al hetgeen daar verder bij behoort.
 Alles nader omschreven in het Bestek en de Voorwaarden, die HEDEN op de gewone uren ter lezing liggen op de Plaatselijke Secretarie en het Stads Timmerhuis te Rotterdam, en ook voor den prijs van 20 Centen verkrijgbaar zijn bij de Wed. P. VAN WAESBERGE en ZOON, Boekdrukkers, in den Houttuin, wijk 11-194.
 Nadere inlichtingen zijn te bekomen aan gemeld Timmerhuis.

De Makelaars F. N. Vontauban van Swijndregt, W. van Dam H. H. Zn., W. H. Montauban van Swijndregt, B. C. D. Hanegraaff en H. N. Montauban van Swijndregt, te Rotterdam, als last hebbende van hunne Meesters, zijn van meening, op Dingsdag den 13 November 1860, des middags ten twaalf ure, in de Zaal op den hoek der Scheepmakershaven en Bierstraat, wijk 1, n.º 499, publiek te Veilen:
 Het snelzeilend Nederlandsch gekoperd en kopervast **BARKSCHIP BEURS VAN ROTTERDAM,**
 gevoerd door Kapitein F. de Vos, volgens Meetbrief lang 35 El 20 Duim, wijd 6 El 81 Duim, hol 5 El 11 Duim, en alzoo groot 544 Tonnen of 288 Lasten, met al deszelfs RONDHOUT, Staand en Loopend WANT, GESCHUT, ANKERS, KETTINGEN, TOWEN, ZEILEN en verderen INVENTARIS, zoo als hetzelfde is liggende in de Zalmhaven te Rotterdam.
 Het Schip is onlangs gerepareerd en op nieuw met Metaal gedubbel, en is in Maart 1858 het laatst voor de Nederl. Handel-Maatschappij teruggekomen. Voorts zullen nog afzonderlijk worden Geveild een **Chronometer, Kaarten enz.**

Rotterdamse Schouwburg
 Directie: **J. Eduard de Vries.**
 WOENSDAG 31 OCTOBER 1860:
Tweede Voorstelling van FIDELIO,
 groote Opera in 2 Bedrijven (3 Afdeelingen), van L. van Beethoven.
 Aanvang ten half acht ure precies.
VERTREK der SPOORTREINEN.
 Hollandsche Spoorweg.
 Van Rott. naar Amsterdam: 7.20, 11.40, 3.20, 6.40
 " alleenn.'s Hage: 9.45 'smorg., 9.40 's av.
 " Amst. naar Rotterdam: 8.30, 11.25, 4.25, 7.15
 " 's Hage " 8.30, 10.41, 1.30, 4.10, 6.39, 9.15
 Aankomst te Rotterdam: 9.15, 11.30, 2.15, 4.55, 7.25, 10.15
 Spoorweg Antwerpen-Rotterdam.
 Van Rott. naar Antw. en Breda: 10.15 's morg. en 3 's av.
 " Antwerpen: 7.50, 12.20, 5.35; de laatste alleen Breda en Moerdijk.
 " Breda: 6.30, 12.35, 5.25; de laatste alleen Antwerpen en Moerdijk.
 Rijn-Spoorweg.
 Rott. n. Utr., Amst., Arnh.: 7.—, 10.—, 12.15, 1.30, 5.50, 9.15
 Amst. n. Utr. en Rott.: 7.25, 10.25, 12.35, 2.30, 6.15, 9.15
 Arnh. n. Utr., Amst., Rott.: 6.30, 9.30, 11.55, 1.10, 5.20, 7.15
 Utrecht naar Rott.: 6.30, 8.40, 11.40, 1.25, 4.30, 7.15
 Gouda naar Rott.: 7.36, 9.34, 12.34, 2.8, 5.40, 8.15
 Aank. te Rotterdam: 8.15, 10.—, 1.—, 2.25, 6.30, 9.15
Gedrukt en uitgegeven bij G. en C. A. van Reyn, te Rotterdam.

STATEN-GENERAAL.
Tweede Kamer.

STAATSBEGROTING

voor het Dienstjaar 1861.

Vde HOOFDSTUK.

Bij de overweging in de afdelingen der Tweede Kamer van het wetsontwerp tot vaststelling van het Vde hoofdstuk der Staatsbegroting voor 1861, betreffende het Departement van Binnenlandsche Zaken, zijn o. a. de volgende beschouwingen en bedenkingen in 't midden gebragt.

Terwijl men gaarne erkende, dat de onderscheidene posten van dit hoofdstuk der begroting, op enkele zeer in 't oog vallende uitzonderingen na, voldoende zijn toegelicht, en terwijl men aan de duidelijkheid en oprechtheid hulde bragt, waarmede in de overgelegde stukken de thans voor het Departement van Binnenlandsche Zaken aangevraagde geldsommen met de toegestane over het loopend dienstjaar worden vergeleken, toonden zeer vele leden zich met de slotsom dier vergelijking geenszins tevreden. Het blijkt toch, en wordt zelfs in de Memorie van Toelichting op den voorgedragten, dat bij de ingediende begroting van dit departement, na aftrek der uitgroeven som voor den aanleg van spoorwegen, ruim vier tonnen gouds meer worden aangevraagd dan voor 1860 is toegestaan. Ten gevolge dier nieuwe uitzetting klimt het eindcijfer van het Vde hoofdstuk der Staatsbegroting, 't welk in 1850 en 1851 nog beneden de 5 miljoen bleef, thans — al wat de spoorwegen betreft ter zijde gesteld — boven de 7 miljoen. Die gestadige aanwas van dit hoofdstuk was, ook in verband beschouwd met de voortdurende verhooging van verscheidene andere, wel geschikt om bezorgdheid voor de toekomst onzer finantien in te boezemen.

Wanneer de Regering bij het opmaken van dit hoofdstuk der begroting zich tot het volstrekt onvermeidelijke beperkt had, zou, meent men, in verscheidene der belangrijkste posten van uitgaaf in krimpung te bespeuren geweest zijn, en zouden niet, gelijk thans het geval is, vele dier posten eene verhooging hebben ondergaan. Dan zou, om enkele voorbeelden te noemen, de uitgaaf voor de aanvankelijke herstelling van de groote zaal op het Binnenhof te 's Hage wellicht nog achterwege zijn gebleven; aan de algemeene rivierverbetering niet eene uitzetting gegeven zijn, die de kosten daarvan voor 1861 f 50,000 hooger doen klimmen dan voor 1860; en de bijdrage van f 100,000 voor de scheepvaartkanalen in Groningen niet zoo voetstoots op de begroting gebragt zijn. Ofschoon men er toch verre af is van het nut der beide laatstgenoemde groote waterstaatswerken te betwisten, mag niet worden vergeten, dat ook daaromtrent met het oog op onze financiële kracht te ver kan worden gegaan.

Onder de hoofdoorzaken van de gestadige verhooging van het cijfer van het Vde hoofdstuk der Staatsbegroting in de laatste jaren werd dan ook door verscheidene leden de groote uitbreiding genoemd, aan het subsidiestelsel gegeven, welk stelsel te ver getrokken, maar al te zeer de strekking heeft om den particulieren ondernemingsgeest te verlammen. Men voegde er bij, dat het hoofd van het Departement van Binnenlandsche Zaken te gewillig scheen om aan aan oeken en aanvragen om Rijks-ondersteuning, ook waar het geene openbare werken betrof, het oor te leenen, of liever, te spoedig aan dergelijke aandrang toef. De tegenwoordige begroting wettigde hier en daar dit vermoeden.

Als eene tweede, voornamelijk oorzaak der gestadige uitzetting van dit hoofdstuk der begroting werd door eenige leden de vermeerdering van het getal ambtenaren en bedienden bij het departement genoemd. Terwijl men voor weinige jaren er in geslaagd was, om eene vermindering in dat getal te brengen, niettemin tegenstaande de bij het departement verrigte werkzaamheden eene aanmerkelijke uitbreiding hadden erlangd, ziet men thans bij elke voorkomende gelegenheid het personeel vermeerderen en, als een onvermijdelijk gevolg, de gezamenlijke kosten aangroeijen. Men zag die strekking met leedwezen. Elk nieuw aangesteld ambtenaar brengt zijne aanspraken op trapsgewijze verhooging van bezoldiging en later ook op pensioen mede en vermeerderd den omslag van het beheer.

Iste AFDEELING. — *Kosten van het departement.*
Art. 2. Bij de behandeling van dit begrotingsartikel werden de klagen herhaald over de vermeerdering der ambtenaren en bedienden bij het departement over de verhooging der daarvoor noodige som met f 18,000 in twee jaren.

Wat de thans aangevraagde som van f 10,000 betreft voor nieuw aan te stellen ambtenaren bij het departement, ter zake der werkzaamheden voor den aanleg van spoorwegen, werd herinnerd, dat toen in 1859 eene dergelijke globale som van f 8000 werd aangevraagd voor ambtenaren, met het beheer der gestichten te Ommerschans en te Veenhuizen belast, dezerzijds de opgave van bijzonderheden wegens de wijze, waarop die som zou worden besteed, werd verlangd. De Regering verklaarde zich bij de behandeling der laatst vastgestelde begroting niet bij magte, die opgave te doen. Eerst wanneer het beheer der gestichten gedurende eenigen tijd door haar was gevoerd, zou zij daartoe in staat zijn. Thans, nu werkelijk zoodanige tijd is verlopen, blijft de Kamer omtrent dit punt even gebrekkelijk ingelicht als te voren. De toegestane som van f 8000 is in het algemeen bedrag voor ambtenaren en bedienden versmolten, en alleen bij gevolgtrekking zou men uit de medegedeelde cijfers van het getal der ambtenaren en bedienden van elke klasse iets omtrent de wijze van samenstelling van het bureau voor de bedelaarsgestichten kunnen opmaken. Die gevolgtrekking zou echter ongetwijfeld onjuist zijn, daar dit bureau toch wel niet uit elf ambtenaren en bedienden zal zijn zamergesteld. Men vroeg ook daarom naar bepaalde inlichting omtrent de inrigting en de kosten van het bureau voor de bedelaarsgestichten. Wat daaromtrent heeft plaats gehad zou men hoogst ongaarne zien plaats hebben met de aangevraagde f 10,000 voor ambtenaren, met werkzaamheden betrekkelijk den aanleg van spoorwegen belast, en men drong dus aan om mededeeling van eenige specificatie van het voorgenomen gebruik dier som.

Men ziet niet in welke werkzaamheden bij het Departement van Binnenlandsche Zaken met opzigt tot den aanleg van spoorwegen te doen zullen zijn, als al wat dien aanleg betreft door de Commissie en de haar ondergeschikte ambtenaren wordt verrigt. De toelichtende staat spreekt er van, dat de afdeling *comptabiliteit* bij het departement uit dezen hoofde versterking zal behoeven. Maar uit de regeling der werkzaamheden van de Commissie, bij beschikking van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 26 september jl. vastgesteld, blijkt, dat die Commissie eigene bureaux van comptabiliteit hebben zal. Waaruit kan dan de meerdere comptabele arbeid bij het departement te dezer zake voortspuiten?

In eene der afdelingen leidde men uit de dubbele aanvraag van f 10,000 en f 300,000 voor tot den aanleg der Staatsspoorwegen werkzaam personeel de gevolgtrekking af, dat de voorspelling, bij de behandeling der spoorwegwet gedaan omtrent de onvermijdelijkheid der vestiging van een afzonderlijk departement van algemeen bestuur voor de openbare werken, zich reeds begint te bevestigen. Wanneer een zoo talrijk personeel van ambtenaren alleen tot voorziening in deze behoefte werkzaam moet zijn, zal of zoodanig departement zich *facto* vormen, of de Minister van Binnenlandsche Zaken voor de vermeerdering zijner taak terugdeinzen; eene taak vooral daarom moeilijker, omdat de zorg voor het behoorlijk besteden en verantwoord van het jaarlijksch gebruik van vele miljoenen schats daaraan verknocht is.

In eene andere afdeling meende men der Regering op nieuw in bedenking te moeten geven om eene algemeene regeling en classificatie omtrent de bij het Departement van Binnenlandsche Zaken werkzame ambtenaren tot stand te brengen, in den geest als zulks voor de ambtenaren op de provinciale griffien geschied is.

Iide AFDEELING. — *Kosten van het bestuur der provincien.*

Ook naar aanleiding van den post voor drukwerken behoefte van elk der provinciale besturen, die onder deze afdeling van het hoofdstuk voorkomt, is de aanmerking gemaakt, dat omtrent de wijze van verkiezing der leden van de Eerste Kamer eene verkeerdheid bestaat, die weggenomen behoort te worden. Wanneer namelijk zulk eene keuze moet plaats hebben, wordt aan de leden van de Provinciale Staten eene gedrukte lijst voorgelegd van de hoogst aangeslagenen in hunne provincien, in plaats van eene lijst der hoogst aangeslagenen in geheel het Rijk, waaruit volgens de Grondwet de keus moet plaats hebben. Daardoor wordt het doen van zuiver provinciale keuzen, waarvoor uit den aard der zaak zoo ligt neiging bestaat, aangemoedigd, en dus het provincialisme in de hand gewerkt. In den geest der Grondwet zou worden gehandeld, wanneer bij elke verkiezing elk lid der Provinciale Statenvergadering eene alphabetische naamlijst der hoogst aangeslagenen in geheel het Rijk voor zich had. Men geeft dus der Regering in bedenking, daartoe het hare te doen, en zou zich gaarne voor dit doel eene geringe verhooging van drukkosten op deze afdeling getroosten.

Iide AFDEELING. — *Nationale militie en schutterijen.*

Terwijl bij de Troonrede tot opening van de tegenwoordige Zitting der Staten-Generaal de toezegging werd gedaan, dat erlang eene wet tot regeling van de sterkte en inrigting der nationale militie zou worden ingezonden, heeft men met leedwezen gezien, dat volgens de aanteekening op den toelichtenden staat de iadiening dier wet gedurende de Zitting van dit jaar nog eenigermate onzeker wordt gesteld. Bij de dringende behoefte, die aan de regeling dezer aangelegenheid bestaat, gevoelde men zich verplicht, de Regering met nadruk uit te noodigen om de aanbieding der toegezegde wet toch zooveel mogelijk te bespoedigen. Alleen wanneer die aanbieding zich niet langer wachten laat, kan er voldoende uitzigt bestaan, dat de wet nog vóór het einde der Zitting tot stand komt. Men voegde er echter bij, dat eene goede regeling omtrent de militie niet wel wogelijk is, zonder dat tevens aan het voorschrijf der Grondwet betrekkelijk de regeling van de sterkte en inrigting der schutterijen bij de wet worde voldaan. Art. 189 dier Grondwet noemt deze beide onderwerpen in éénen adem. Zij staan met elkander in het naauwste verband. Indien eene gelijktijdige iadiening der beide wetten niet meer denkbaar is, zal de Regering althans bij de te verwachten wet op de militie de beginselen moeten doen kennen, welke zij ten opzichte der wettelijke regeling omtrent de schutterijen voornemens is te volgen.

Overigens vleit men zich, dat de uitgedrukte verachting der Regering, dat ook nog in de tegenwoordige Zitting der Staten-Generaal de iadiening eener wetsvoordragt op de inkwartiering zal kunnen plaats hebben, niet zal worden beschaamd. De ongeligheden, uit het gemis van wettelijke bepalingen op dit stuk voortvloeiende, zijn bij de Regering zeer zeker niet minder dan bij de Kamer bekend.

IVde AFDEELING. — *Medische politie.*
Ook met opzigt tot de wetsontwerpen tot regeling van de uitoefening der geneeskunst, welke aanbieding bij de Troonrede werd toegezegd, kon men niet anders dan den wensch tot bespoediging dier aanbieding uitdrukken.

Art. 53. Vrij algemeen toonde men zich tegen het denkbeeld gestemd om voortaan f 1500 'sjaars voor de belooning van geneeskunsttoefenaren te besteden, die zich met opzigt tot de koepokinenting bij minvermogen verdienen hebben gemaakt. De Regering wil in dit opzigt op nieuw enen weg betreden, dien zij reeds eenmaal op goede gronden verlaten heeft. Het Koninklijk besluit van 18 april 1818 (Staatsblad n°. 20), omtrent het uitreiken van gouden gedenkpenningen aan geneeskunsttoefenaren, die een groot aantal koepokinentingen gratis hadden verrigt, werd bij dat van 24 mei 1832 (Staatsblad n°. 17) zelfs uitgebreid tot vijfdeerde personen, die zich omtrent deze aangelegenheid verdienstelijk hadden gemaakt. Maar reeds bij het besluit van 29 mei 1843 (Staatsblad n°. 19) werd het uitreiken van zoodanige ereblijken, op zeer enkele uitzonderingsgevallen na, voor goed afgeschaft, zoo het heette omdat de zaak geene aanmoediging meer noodig had, maar zeker ook omdat de ondervinding de verkeerde werking der genomen maatregelen en de daaruit voortvloeiende misbruiken had leeren kennen. Die misbruiken waren van algemeene bekendheid. Thans wil de Regering, naar het schijnt, beproeven, of het uitloven van premien van f 20 de gratis-inenting beter bevordert zal.

Naar het beweren van een enkel lid was ook het besteden van gelden tot verbetering van de koepokstof noodeloos, daar die stof overvloedig genoeg voorhanden of te verkrijgen was.

Art. 54. De aanmerking werd gemaakt, dat het bij den tegenwoordigen stand onzer geneeskundige wetgeving voorbarig is, eene aanzienlijke som voor de opleiding van vroedvrouwen te bestemmen. De aangekondigde nieuwe wetten op de medische politie zullen toch omtrent de mate van kunde en bekwaamheid, voor de uitoefening van zoodanig beroep ver-

eischt, wellicht ook omtrent de wijze, waarop de opleiding daartoe zal plaats hebben, bepalingen moeten bevatten.

Art. 56 en 57. Ook nu weder is de kostbaarheid van 's Rijks Veeartsenschool in het oog gevallen. Men wensch met hetgeen de Regering in den laatsten tijd omtrent de werking dier instelling vernomen heeft en tevens met het aantal der bij de school geplaatste kweekelingen te worden bekend gemaakt.

Vde AFDEELING. — *Verdere uitgaven betrekkelijk het binnenlandsch bestuur.*

Art. 59. In enkele der afdelingen werd de uitgave van den Staats-almanak, waarvan de kosten onder het cijfer van dit artikel verborgen zijn, ter sprake gebragt. Men toonde zich met dien naamwijzer weinig ingenomen. Voor zoover aan zulk een werk behoefte bestaat, werd in die behoefte door den Residentie-almanak vrij goed voorzien. De Regering schiep dus de zaak ook in 't vervolg aan de particuliere vrijheid te kunnen overlaten. Aan den Residentie-almanak zou, wanneer de redactie de noodige bouwstoffen van de Regering ontving, ligt de nog vereischte uitbreiding kunnen gegeven worden.

Art. 60 en 61. Op nieuw werd het gevoelen ontwikkeld, dat de arbeid der Rijkscommissie voor statistiek tot nog toe slechts weinig goede vruchten oplevert. Te oordeelen naar de verslagen, omtrent de werkzaamheid dier commissie in de Staatscourant medegedeeld, schijnt zij in hare niet altijd even trouw bezochte vergaderingen te veel zaken overhoop te halen en de oude gewoonte om die commissariaal te maken te zeer aan te kleven, waardoor dan het nemen van een besluit vertraagd wordt. Door meerdere eenheid van streven en door beperking harer werkzaamheid tot den tegenwoordigen toestand der maatschappij zou de Commissie grooter nut kunnen stichten.

Vide AFDEELING. — *Waterstaat en publieke werken.*

I. Vrij algemeen gevoelde men zich verplicht, ook weder bij deze gelegenheid de aandacht der Regering te vestigen op de noodzakelijkheid, dat aan de wettelijke regeling van het algemeen en bijzonder bestuur van den waterstaat, bij art. 191 der Grondwet gevorderd, de hand worde geslagen. Gaarne erkende men de moeilijkheid der zaak. Er waren zelfs enkele leden, die, ook met het oog op de moeilijkheid, het tegenwoordige tijdstip nog niet geschikt achtten voor afdoening. De meerderheid was echter van een ander gevoelen. Na de eerste proeve tot regeling, die in de wet van 12 juli 1855 (Stbl. n°. 102) hare oplossing heeft gevonden, heeft de Regering deze hoogst belangrijke aangelegenheid laten rusten of liever, is men voortgegaan met daaromtrent door de Provinciale Staten de baan te laten breken, waarvan dan het gevolg is geweest, dat beslissingen in tegenstrijdigen zijn genomen. Ontwijfelbaar heeft de Grondwet dat niet bedoeld, maar wil zij ook hier eenheid van regeling. Zoo dus de algemeene, alles omvattende wet zich nog moest laten wachten, wenschte men ten minste, dat althans sommige onderwerpen, die in de onderscheidene provincien verschillend begrepen worden, wettelijk wierden geregeld. Daardoor reeds zou een niet onbelangrijke stap voorwaarts worden gedaan.

II. Reeds meermalen is tusschen de Regering en de Kamer gehandeld over het bekende arrest van den Hoogen Raad van 19 februari 1858, betrekkelijk het regt tot aardhaling tot herstel en onderhoud van dijken, en over de moeilijkheden, die uit de beperkte opvatting van dat regt bij het genoemde arrest voortvloeiden. In eene daarvoor den 1 augustus jl. bij deze Kamer gehouden beraadslaging heeft de Minister van Binnenlandsche Zaken zijn voornemen te kennen gegeven, om gedurende de tegenwoordige Zitting der Staten-Generaal met een voorstel ten dezen opzichte tot de Kamer te komen. Door verscheidene leden werd op de wenschelijkheid der vervulling dier toezegging gewezen, onder bijvoeging, dat zoo dit eenigzins mogelijk ware, het openbaar belang het tot stand komen der wet wegens deze aangelegenheid of nog in dit jaar of althans in de eerste maanden van 1861 vorderen zou. De herstelling der dijken heeft uit den aard der zaak meestal in het voorjaar plaats, en alleen dus wanneer de moeilijkheden betrekkelijk het regt van aardhaling nog voor dat gewone tijdstip van herstel weggeruimd waren, zou die wegruiming voor 1861 doel treffen.

III. In den aanhef van dit verslag werd er reeds op gewezen, dat de tegenwoordige begroting er op is ingerigt, om aan sommige der groote waterstaats werken meer uitbreiding te geven dan tot nu toe het geval is, en tevens eenige geheel nieuwe kostbare werken van dien aard te ondernemen. Verscheidene leden meenden zich op het tegenwoordig tijdstip, nu het groote werk van den aanleg van spoorwegen voor de deur staat, tegen zoodanige uitgebreide plannen te moeten verklaren, en zulks niet slechts wegens de daaraan verknochte financiële bezwaren, maar ook omdat zij vreesden, dat bij de uitvoering de hier te Lande aanwezige werkkrachten al te zeer zou worden versnipperd.

Art. 73. In al de afdelingen bevonden zich verscheidene leden, die zich tegen het brengen van f 75,000 op deze begroting voor de aanvankelijke herstelling van de groote zaal op het Binnenhof verklaarden. Gaarne erkende men, dat die zaal herstelling behoefte, ofschoon dan ook haar toestand zoo jammerlijk niet zou zijn, indien men in de laatste jaren daaraan beter de hand had gehouden en dit oude, merkwaardige gebouw niet als met voordacht had laten vervallen. Nu echter de zaak zoo ver gekomen is, was het de vraag, of men eene zoo aanzienlijke uitgaaf als deze niet nog een of twee jaren kon uitstellen. Dan wierd het tegenwoordig, toch reeds veel te hoog eindijfer van dit hoofdstuk niet daarmede bezwaard. Gesteld echter alle uitstel was onraadzaam, dan zou men toch den post, zoo als die thans wordt voorgedragen, zeer bezwaarlijk kunnen goedkeuren. Het herstel der oude ridderzaal staat in het denkbeeld der Regering niet op zich zelf, maar maakt een onderdeel uit van een uitgestrekt plan tot verbouwing van het Binnenhof, waarvan op den toelichtenden staat ook bij art. 74 wordt gewaagd, en waarvoor onder dat artikel aanvankelijk de betrekkelijk geringe som van f 19,000 wordt uitgetrokken, onder voorbehoud echter van de aanvraag van zeer veel meer gelden op de begroting voor 1862. In 't wezen der zaak zou dus hier de eerste stap worden gedaan op een weg, waarvan het einde niet te zien is. Stond de Kamer de gevraagde f 75,000 toe, zij zou waarschijnlijk in een volgend jaar ondervinden, dat zij zich zelve, haars ondanks, de handen gebonden had. De ondervinding leert daarenboven, dat de ramingen voor openbare werken van dezen aard doorgaans te laag zijn.

Art. 76. Bij vele leden heeft het bevreemding verwekt, dat de Regering, nu de financiële krachten des Rijks zoo zeer door den aanleg van spoorwegen worden aangesproken, aan de plannen tot algemeene verbetering onzer hoofdriolen steeds meer uitbreiding geven wil. Volgens hare eigene opgaven zullen in 1860 voor deze werken f 318,440 worden besteed, terwijl op de begroting voor dat jaar daarvoor f 303,000 was toegestaan, en wordt onder het tegen-

woordig artikel voor die rivierverbetering nog weder f 50,000 meer aangevraagd. Hoe langer hoe meer verwijderd men zich van het oorspronkelijk denkbeeld, om daarvoor f 200,000 'sjaars te bestemmen. Zoo oit, zou het thans het oogenblik geweest zijn, om tot dat normaal cijfer terug te keeren.

In de tweede plaats kwam men terug op het reeds meermalen geuit verlangen, dat dit veelomvattend artikel, waarbij ook thans weder niet veel minder dan een miljoen gulden wordt aangevraagd, in eenige artikelen worde geplipt, zoodat bijv. de uitgaaf voor elke hoofdriool een afzonderlijke post wierd. Het valt niet te ontkennen, dat, zoo als thans dit artikel is ingerigt, het voor de Kamer niet mogelijk is, zich te verzekeren, of de werken, waarvoor gelden worden aangevraagd, inderdaad worden uitgevoerd en of men daarbij beneden de geraamde kosten blijft.

In verband met de rivierwerken, waarvan bij dit artikel sprake is, werd door eenige leden op nieuw het gevoelen ontwikkeld, dat wanneer van Staatswege in de rivieren kribben en dergelijke werken worden aangelegd met het bepaalde doel om in zekere rigting de aan den oever gelegen landerijen langzamerhand te doen afnemen, eene wezenlijke ontzetting van eigendom ten algemeenen nutte plaats vindt, die, volgens de uitdrukkelijke bepaling der Grondwet, voorafgaande schadeloosstelling medebrengt. Men wilde op dit punt de aandacht der Regering nog eens bijzonder gevestigd hebben.

Art. 78, lit. a. Daar de zeeuinen langs de Hollandsche kust in de laatste jaren zeer zijn afgewonnen, vraagt men, of aan de bestaande bepalingen, bestemd om den afslag zooveel mogelijk te verhoeden, wel de hand gehouden wordt, en of niet maatregelen noodig zijn, om het afzanden binnenwaarts, waar dit tot verzwakking onzer natuurlijke zeevering strekt, tegen te gaan.

Lit. c. 2. Algemeen heeft men met bevreemding 3½ ton gouds op deze begroting voor de calamiteuse polders in Zeeland zien uittrekken, zonder eenige andere toelichting dan eene korte aanduiding der redenen, waarom die post nog weder f 80,000 hooger is dan op de begroting voor 1860. De Kamer had, meent men, regt, hier iets meer te verwachten.

Lit. e. Eenige leden meenden zich te herinneren, dat bijzondere personen vroeger eene aanvraag tot bezit van het eiland Schokland voor eene landbouwonderneming hebben gedaan. Indien destijds bij het provinciaal bestuur van Overijssel bezwaren tegen het toestaan van dat aanzoek bestonden, zijn die bezwaren thans vervallen. Men vraagt, of het aanzoek na de ontruiming van Schokland herhaald is; zoo ja, wat daaromtrent is beslist.

Art. 80 f. Vrij algemeen zag men er bezwaar in, den post voor het Noordhollandsch kanaal, zoo als die thans wordt voorgedragen, toe te stemmen. Niet slechts zou door die toestemming de Kamer zich zedelijk verbinden tot het toelaten eener gezamenlijke uitgave van niet minder dan elf tonnen gouds, in drie of vier jaren te doen, en zouden derhalve onder den aanleg der Staatsspoorwegen reeds zoo buitengewoon verbonden geldmiddelen nog meer worden bezwaard; maar men zou te gelijker tijd het groote vraagstuk omtrent het graven van het kanaal van Holland op zijn smalst uit zijn geheel brengen.

Art. 86, litt. b. Men meent te weten, dat ook Amsterdam zich aan het verstrekken der gewone bijdrage voor het onderhoud der wegen ten laste van de zes Noordhollandsche steden onttrokken heeft. Indien het voorbeeld nog meer navolging vond, hoe zou dan in het ontbrekende aan deze onderhoudskosten worden voorzien?

Lit. l. Aan eenige leden kwam het voor, dat de Rijksbijdragen voor de wegen in Limburg voortdurend veel te groot zijn. De provincie schijnt zich voor dergelijke belangen geheel op het Rijk te verlaten en, ten gevolge van welke oorzaken dan ook, te weinig uit eigen middelen te doen.

Lit. ee. Voor het graven van het Noord-Willemskanaal is bij de wet een belangrijk subsidie toegekend; maar het ontbreekt het kanaal steeds aan water, en het verleende geld is dus tot nu toe nutteloos besteed. Nu meent men echter dat eene overeenkomst tot voorziening in dat gebied is aangegaan, en dat deze, niettegenstaande Gedeputeerde Staten die met medeweten der Regering hadden gesloten, nog niet is goedgekeurd. Men vraagt, waarom die goedkeuring der Regering achterblijft.

Art. 87. Bij de overweging van dit artikel is men met nadruk teruggekomen op het reeds in den aanhef van dit Verslag ontwikkeld bezwaar tegen het uittrekken van f 100,000 voor de scheepvaartkanalen in Groningen op deze begroting. Men herhaalde, dat in het tegenwoordig tijdstip, nu zulke ontzaglijk groote uitgaven ter zake der spoorwegen voor de deur staan, het bezwaren van 's Rijks schatkist met eenen nieuwen last van 12 tonnen gouds, over twaalf jaren te verdeelen, alleziens gezette overweging verdient. Zulk eene gezette overweging is nauwelijks anders mogelijk, dan wanneer deze aanvraag het onderwerp uitmaakt eener afzonderlijke wetsvoordragt.

Art. 89. Algemeen wensch men eene nadere specificatie te ontvangen van het gebruik, hetwelk de Regering zich voorstelt van de som van f 29,000 voor het toezigt op de spoorwegdiensten te maken. Ongarne had men gezien, dat, terwijl de kosten van dat toezigt op de begroting voor 1860 tot een bedrag van f 20,000 waren uitgetrokken, dat bedrag thans met f 9000 wordt verhoogd. Vermindering van cijfer ware hier veelteer te verwachten geweest.

Sommige leden drongen er op aan, om de inlichtingen te ontvangen, door de Kamer met opzigt tot de verleende concessie van den spoorweg van Leyden naar Woerden verlangd, en vroegen meer in het algemeen naar den stand dier zaak en naar hetgeen daarmede in verband staat. Zoo wilde men weten, of het waarheid is, dat de Rhijnspoorweg-maatschappij met opzigt tot de aansluiting te Rotterdam eene regtsvordering tegen den Staat heeft ingesteld, en welke uitzigten bestaan ten aanzien van het tot stand komen dier aansluiting.

Art. 92. De wijze, waarop de Regering ten aanzien der aanvraag van gelden voor den aanleg van spoorwegen handelt, heeft algemeen een gevoel van pijnlijke verbazing en afkeuring opgewekt. Nadat bij de Memorie van Toelichting tot dit hoofdstuk was te kennen gegeven, dat de voorloopig voor dezen aanleg aangevraagde som van tien miljoen nog nader zou worden verhoogd, en dat alsdan het van de aan te vragen gelden te maken gebruik in bijzonderheden zou worden toegelicht, had men geheel iets anders verwacht dan de vlugtige schets, die in de nadere nota, onder dagteekening van 27 september door twee Ministers ingezonden, is medegedeeld. Het is toch onmogelijk in die opgave iets anders te zien dan eene voorloopige berekening, die op geene vaste grondslagen rust, met den aard eener begroting van uitgaven, zoo als onze instellingen die vorderen, strijdt, en ook daarom niet aannemelijk, omdat men zich, bij het gemis aan alle toelichting, volstrekt niet kan voorstellen, dat de opgegeven sommen in 1861 geheel of zelfs voor het grootste deel zullen kunnen worden besteed. Wierd de som van 13 miljoen toegestaan,

met deze onvolledige opgave daarvan, aan de Regering zontrent het gebruik der gelden de onbeperkte vrijheid worden toegekend, en eene behoorlijke verantwoording van dat gebruik zou onmogelijk zijn.

Bijzonder heeft men zich verbaasd, dat de Regering zich sterk maakt, in den loop van 1861 reeds eene som van f 2,300,000 voor den bouw der bruggen te besteden. Er waren leden, die het voor onmogelijk hielden, dat de bestekken van al de hier in aanmerking komende kunstwerken in het volgende jaar gereed kwamen, eu hoe zou men dan op dat dienstjaar 1/2 der kosten van die kunstwerken kunnen brengen? Met het opmaken dier bestekken kan eerst een aanvaag worden gemaakt als de Regering omtrent het punt van overgang een bepaald besluit genomen heeft, en is zulk een besluit reeds daer? Volgens loopende geruchten heerscht er bij de deskundigen nog groote onzekerheid over de vraag, waar de overgang van de rivier bij Rotterdam dat plaats hebben, en of men aan het boven- of beneden-eind van Dordrecht de rivier overbruggen zal. Zoo verzekert men insgelijks, dat de Waterstaat den rivierovergang bij Kuilenburg onmogelijk acht en op de bepaling wegens dien overgang wenschte terug te komen. Nogtans wordt men hier verrast door het uitrekken van f 7,160,950 voor de brug te Kuilenburg, onder bijvoeging der woorden: „met bijbehorende werken”, waarvan men de betekenissen nader zou wenschen te zien ontvouwd. Tot nu toe was nooit eene raming van kosten van den rivierovergang op dat punt, evenmin als van de geheele lijn van Utrecht naar 's Hertogenbosch, door de Regering medegedeeld. Eene uitwerking der thans gegevene zou dus reeds daarom eigenaardig zijn geweest.

Gesteld men ware het eens over de punten waar de bruggen gelegd zullen worden, is dan reeds beslist, hoe de voornaamste daarvan zullen worden ingerigt; of men aan vaste bruggen, dan wel aan draaibruggen te denken hebbe? Verscheidene leden wenschten met aandrang daaromtrent het gevoelen der Regering te vernemen. Het verslag der ingenieurs, die omtrent den bruggenbouw in den vreemde onderzoek hebben gedaan, geeft den indruk, als of alleen door den bouw van vaste bruggen het gevaar van ijsverstopping op onze rivieren opgeheven zou kunnen worden. Het zou van de Kamer toch niet te vergen zijn, den eersten termijn van eene som van elf millioenen voor bruggen toe te staan, als zij niet wett, hoe die kunstwerken zullen worden ingerigt. Ook omtrent de vraag, of de voornaamste spoorwegbruggen voor voetgangers en rijtuigen bruikbaar zullen zijn, verlangde men inlichting.

Eindelijk moest nog de post van een miljoen voor het kanaal door Zuidbeveland de aandacht trekken. Het graven van dat kanaal hangt samen met het voornemen om den overgang der Ooster-Schelde door middel van een dam te doen plaats hebben, en tevens met eene nieuw te sluiten overeenkomst met de Maatschappij tot indijking van op- en aanwassen in de Ooster-Schelde; welke overeenkomst de goedkeuring der Wetgevende Magt nog behoeft. Door het toestaan van het miljoen zou op die goedkeuring worden vooruitgegaan. In elk geval wenschte men te weten, of de Regering zich sterk maakt dit gedeelte van haar plan uit te voeren zonder in te groote moeilijkheden met eene naburige Mogendheid gewikkeld te worden.

Aan het slot van deze beschouwingen verklaarde men nagenoeg eenparig, dat de goede beginselen van geldelijk beheer geheel uit het oog zouden worden verloren, indien de uitgaven voor de spoorwegen op zulk eenen lossen voet geschieden, als volgens het voorstel der Regering het geval zou zijn. Slechts enkele leden verklaarden zich tevreden te zullen stellen met eene nadere nota van toelichting omtrent de voor 1861 te doene uitgaven. De meerderheid achtte de indiening eener nieuwe, afzonderlijke, behoorlijk uitgewerkte begrooting dezer uitgaven volstrekt noodzakelijk. Ware het niet mogelijk, die begrooting nog vóór het einde des jaars te leveren, dan zouden sommigen, om den arbeid zelve aan de spoorwegen niet te vertragen, voor het oogenblik in de zaak berusten en de gevraagde som, liefst tot het oorspronkelijk aangenomen cijfer van tien millioenen verminderd, toestaan, echter onder eene uitdrukkelijke aan de Regering op te leggen verplichting om, zoo spoedig mogelijk, eene begrooting, die haar voor de afzonderlijke posten bond, in te dienen.

Over de wijze waarop de vast te stellen begrooting moest worden ingerigt, heerschten twee onderscheiden gevoelens. Van de eene zijde werd beweerd, dat men zich in groote moeilijkheden wikkelen en het welgepen geldelijk belang van den Staat niet behartigen zou, indien niet ééne algemeene begrooting van al de kosten van het Haarlemmermeer werd vastgesteld, even als zulks bij de wet van 31 december 1843 (Staatsblad n.º 71) voor de kosten der droogmaking van het Haarlemmermeer heeft plaats gehad. Bestond zulk eene algemeene begrooting, dan zou de Regering de magt bezitten, om, mits binnen de grenzen van elk artikel blijvende, de toegestane sommen op zoodanig tijdstip te besteden, als haar het meest raadzaam voor het algemeen belang voorkwam. Zij zou bijv. op een tijdstip als het tegenwoordige, nu de prijs der rails buitengewoon laag is, overeenkomsten kunnen sluiten voor de levering van dat materieel voor de behoefte van het geheele spoorweg-net. Tevens zou zij dan den bouw van een der groote kunstwerken voor het geheel en dadelijk kunnen aanbesteden, en niet in de onverkomenlijke moeilijkheid vervallen, die het aanbesteden van zoodanige werken bij vijfde gedeelten, waaraan de Regering denkt, met zich voert. Eene partiële aanbesteding van zoodanig werk schijnt toch te strijden met den aard der zaak, en zou, indien de medewerking van buitenlandse aannemers daarvoor moest worden ingeroepen, ondoenlijk worden bevonden. Men zal bij de aanbesteding toch wel niet pijlersgewijze te werk kunnen gaan, en evenwel zou dit uit het verdeelen der vereischte som over een zeker aantal jaren onvermijdelijk voortvloeijen. Lagen er in de wet van 10 februari 1844 (Staatsblad n.º 6) bezwaren tegen zoodanige aanbesteding in eens van groote werken voor een bedrag dat gedurende een zeker aantal dienstjaren moet worden uitbetaald, daarin ware door het verleenen van dispensatie van die wet te voorzien.

Aan dit denkbeeld van ééne algemeene begrooting voor het geheele spoorweg-net hechte zich dat, om jaarlijks zulk een groot bedrag aan middelen tot bestrijding dier begrooting aan te wijzen als de toestand van 's Rijks schatkist toelaat, zoodat, indien thans bijv. 18 millioenen daarvoor beschikbaar zijn, deze door den wetgever zouden moeten worden aangewezen tot aanvankelijke bestrijding der geheele uitgaaf van 100 a 110 millioenen, tot welke de begrooting wel zou moeten klimmen. In volgende jaren zouden dan de middelen, naar gelang van de in 's Rijks schatkist beschikbare gelden en van de waarschijnlijke behoeften, moeten worden aangevuld; even als zulks in der tijd met de sommen, aan de verbetering van ons muntwezen te koste gelegd, geschied is. Langs dien weg zou men ook de moeilijkheid ontgaan, die uit de handelwijze, welke de Regering thans volgen wil, onvermijdelijk zal voortvloeijen. Zij brengt 13 mil-

lioen op de begrooting, doch zal deze onmogelijk in haar stelsel gedurende het jaar 1861 geheel kunnen besteden. Aan het einde van 1861 zullen dus van dat bedrag eenige millioenen overschieten, welke onder de zoogenaamde besparingen zullen worden gesteld, en dus in zekeren zin voor den aanleg van spoorwegen verloren zullen zijn, of althans er toe zullen bijdragen om het overzigt van hetgeen aan dit groote werk wordt besteed, moeilijker te maken.

Het tot nu toe ontwikkelde denkbeeld scheen echter bij vele leden geen bijval te vinden. Dezen verklaarden zich voor afzonderlijke, jaarlijksche begrootingen der uitgaven voor de spoorwegwerken, in ieder dienstjaar uit te voeren, en zulks vooral omdat zij der Regering ten aanzien dier werken en de aan het eene boven het andere te geven voorkeur, de handen wilden binden. Sommigen verlangden zelfs dat de jaarlijksche begrootingen gesplitst wierden in artikelen voor elke afzonderlijke lijn. Zij meenden dat dit, ook om min gepasten invloed op de Volksvertegenwoordiging voor te komen, noodzakelijk was. Anderen gingen niet zoo ver en meenden dat de jaarlijksche begrootingen, ook zonder zoodanige splitsing, waarborg en genoeg voor de rigtige uitvoering der spoorwegwet zouden aanbieden.

In twee der afdelingen kwam men bij de overweging van dit gewigtig punt nog terug op de vraag, of eene behoorlijke verantwoording der aan de spoorwegen te besteden millioenen wel genoegzaam verzekerd was. Naar het scheen zou die verantwoording thans voornamelijk rusten op de benoemde Commissie voor den aanleg van spoorwegen. Men vreesde dat daardoor de verantwoordelijkheid des Ministers van Binnenlandsche Zaken te zeer zou worden verzwakt. Deze zou bij zijnen uitgebreiden werkkring te veel aan de Commissie moeten overlaten, die in eene zonderlinge verhouding tot de Regering zou staan. Nu de Staat spoorwegen op zulk eene uitgebreide schaal aanlegde, was, naar 't gevoelen van sommige dezer leden, de optreding van een afzonderlijk Minister voor de openbare werken bijna onvermijdelijk. Die optreding kon plaats hebben zonder eene niet wenschelijke vermeerdering der departementen van algemeen bestuur, als de opheffing der Departementen voor Eeredienst daarmee gepaard ging.

VIIde AFDEELING. — Onderwijs.

Hooger en middelbaar onderwijs. Bij de overweging dezer afdeling der begrooting werd men maar al te zeer herinnerd dat art. 134 der Grondwet, voor zoover de wettelijke regeling van het hooger en middelbaar onderwijs betreft, nog altijd eene doode letter blijft. Dat aan die dubbele regeling behoefte bestaat, zal door geen deskundige worden ontkend. De tegenwoordige regeling van het hooger onderwijs rust nog grootendeels op een Koninklijk besluit, dat reeds veel meer dan veertig jaren heugt. Wat in 1815 of 1816 nuttig en goed toescheen, althans zich verdedigen liet, beantwoordt niet meer aan de eischen van onzen tijd, waarin op het wetenschappelijk gebied reuzenschreden worden gedaan. Aan eene goede regeling van het hooger onderwijs hier te Lande mogen eigenaardige moeilijkheden verknocht zijn, die moeilijkheden zullen steeds vermeederen, naarmate men langer draaft met aan deze taak de hand te slaan. Ten bewijze wees men op het onlangs in den Gemeenteraad van Amsterdam voorgevallene met opzigt tot het denkbeeld om het atheneum aldaar in eene Hoogeschool te herscheppen, die het *jus promovendi* bezit. De leden, die dit punt ter sprake bragten, drukten de hoop uit dat, wanneer de medewerking der Regering tot uitvoering van dit plan mogt worden ingeroepen, zij daartoe niet geneigd zou worden bevonden. Voor een klein Land als het onze, zijn, zeiden zij, drie Hoogescholen meer dan voldoende. Kost het nu reeds moeite de bestaande leerstoelen goed te bezetten en met opzigt tot de roeping der hoogleraren enigermate gelijken tred te houden met den vooruitgang der wetenschap, het verrijzen eener vierde hoogeschool zou dat bezwaar niet weinig doen toenemen.

De noodzakelijkheid van het tot stand komen eener wet op het middelbaar onderwijs is bij de behandeling der vorige Staatsbegrooting van Regeringswege zoo volmondig erkend, dat men het overtollig acht thans daarover uit te weiden. Daar echter de toenmalige Minister van het bestaan van het ontwerp eener zoodanige regeling sprak, hetwelk reeds in 1858 in bewerking was en in welks afloeiing hij tot zijn groot leedwezen niet had kunnen slagen, rijst van zelf de vraag: hoe ver is deze arbeid thans gevorderd? Eenige leden wilden er de vraag bijgevoegd hebben, hoe het stond met de regeling van het landbouw-onderwijs, waarover reeds in 1856 eene speciaal daartoe benoemde commissie verslag heeft uitgebragt.

Lager onderwijs. Naar het oordeel van verscheidene leden bestond er grond tot de klacht, dat de hoofdbepalingen der wet op het lager onderwijs van 13 augustus 1857 (Staatsblad n.º 103) te langzaam ten uitvoer worden gelegd. Het heeft sedert de uitvaardiging dier wet niet aan besluiten, rondgaande brieven en interpretaties, daartoe betrekkelijk, ontbroken, waarin, naar men hoopt, de geest der wet gewortelijk is wedergegeven, ofschoon daaromtrent nu en dan wel eenige twijfel is geopperd. Maar waar het voornamelijk op aankomt, de regeling door de gemeenten van het getal openbare scholen, van den aard van het daar gegeven onderwijs, van de bezoldiging der onderwijzers en dergelijke, gaat slechts tragelijk voort en is op vele plaatsen nauwelijks aangevangen, veel min voltooid. Als eene hoofdreden van dien tragen voortgang schijnt de verkeerde opvatting van art. 70 der wet door een aantal gemeentebesturen te moeten worden beschouwd. In plaats van het daarin gestelde tijdstip van 1 januari 1861, zoo als de letter der wet toch duidelijk medebrengt, als eenen uitersten termijn aan te zien, binnen welken het openbaar lager onderwijs geheel en al met de nieuwe voorschriften in overeenstemming moet zijn gebragt, toonen zij de meening voor te staan, dat op dat tijdstip eerst met ernst aan het beramen der nieuwe regeling de hand moet worden geslagen. Men vroeg of van de zijde der Regering die verderfelijke dwaling wel krachtig genoeg is te keer gegaan en of ook nu nog van hare zijde wel de noodige aandrang gebruikt wordt om de gemeenten in dit opzigt tot de vervulling van haren pligt te nopen.

Volgens het gevoelen van enkele leden is in sommige gemeenten eene regeling van het openbaar lager onderwijs tot stand gekomen, die in één belangrijk opzigt niet strookt met den geest der wet. Men heeft namelijk daár alle betaling van schoolgeld afgeschafte, zoodat ook de kinderen van vermogende ingezetenen het onderwijs gratis genieten en de school dus uitsluitend uit de plaatselijke belastingen, waartoe allen bijdragen, moet worden onderhouden. Zulk een maatregel is eene groote belemmering voor het bijzonder onderwijs, ja kan tot zekere hoogte met het onmogelijk maken van dat onderwijs gelijk worden gesteld.

Art. 95. Met leedwezen heeft men gezien, dat weder f 12,600 bestemd zouden moeten worden voor in de Leydsche sterrewacht te plaatsen werktuigen. Die sterrewacht kost steeds veel geld, veel meer dan de Utrechtsche, die misschien de vergelijking zeer goed kan doorstaan. Op een tijdstip als het tegenwoordige, nu zooveel eischen aan de schatkist worden gedaan,

had men eene uitgave als de hier vermelde liever uitgesteld gezien.

Bij dit artikel werd gevraagd, hoe het thans met de zaak van het Leydsche nosocomium gelegen is.

Art. 108. Eenige leden volharden in het gevoelen, dat het beter ware, bij voorraad de vestiging van ééne kweekschool voor onderwijzers te beproeven, maar dan ook aan het spoedig tot stand komen en de goede regeling dier instelling alle krachten te besteden. Thans wordt er onderhandeld en gebouwd; zijn drie directoren in functie, maar bestaat nog geene enkele kweekschool.

VIIIste AFDEELING. — Kunsten en Wetenschappen.

Art. 110. De wenschelijkheid, dat de uitgave van het overzigt van het Rijksarchief worde voortgezet, werd op nieuw in herinnering gebragt. De redenen van vertraging, die in het vorig jaar werden aangevoerd, zijn, meent men, opgeheven door de vereeniging der archieven van de oude Domein- en Rekenkamer met het Rijksarchief. Ook de inventarisatie der archieven van de Oost- en West-Indische Compagnijen zal thans wel geen onoverkomelijken hinderpaal meer opleveren.

Art. 130 en 131. Men hoopt, dat de Regering spoedig eene gelegenheid vinden moge om de schilderijenverzameling op het Paviljoen te Haarlem op te ruimen en aan dat gebouw eene andere bestemming te geven.

IXde AFDEELING. — Armwezen.

Terwijl de Regering in haar laatste Verslag wegens de verrigtingen aangaande het armbestuur het gevoelen laat doorklinken, dat de tegenstand tegen het domicilie van onderstand, bij de armenwet aangenomen, begint te verminderen, werd door verscheidene leden de overtuiging uitgesproken, dat de moeilijkheden en bezwaren, aan de bepalingen der wet van 1854 op dit punt verknocht, zich steeds sterker doen gevoelen. Een aantal bij de Kamer ingekomen adressen over dit onderwerp, met name dat van Gedeputeerde Staten van Limburg, bevestigen, volgens hen, dat de geboorteplaats niet op den duur als domicilie van onderstand behouden kan blijven. Het aannemen der werkelijke verblijfplaats als domicilie van onderstand zou ongetwijfeld insgelijks ook bezwaren medebrengen, maar toch aan het restitutie-stelsel, dat zoo veel last en moeite aan de gemeentebesturen veroorzaakt en op zulk eene onbillijke wijze op de kassen van vele gemeenten drukt, een einde maken. Men hoopte dat de Regering het terugkomen op de artt. 27 en volgende van de armenwet, tot een ernstig punt van overweging zou maken.

Eenige leden meenden zich tevens te moeten beklagen, dat de opheffing van het subsidie-stelsel niet langzaam en geleidelijk genoeg plaats heeft, en dat de aanschrijvingen der Regering daartoe medewerken.

Art. 144. Naar aanleiding van dit begrotings-artikel wenschte men enige nadere inlichting wegens den inwendigen toestand der bedelaarsgestichten te Ommerschans en te Veenhuizen te ontvangen. Die toestand wordt gezegd in meer dan één opzigt ongunstig te zijn. In het gesticht te Veenhuizen heerscht eene besmettelijke oogziekte. Heeft de Regering naar de vermoedelijke oorzaak dier kwaal onderzoek laten doen? Zoo ja, wat is er dan van de stuitende bijzonderheden, die men wegens de inrigting der slaapzalen verhaalt en met het heerschen der oogziekte in verband brengt? Hoe is het voorts met de tucht in de beide gestichten gelegen? Men beweert, dat die in den laatsten tijd zeer verslapt is, en dat dan ook het schrijven van brandbrieven door de bedelaars steeds voortgaat.

Xde AFDEELING. — De Nederlandsche Staatscourant en Staatsblad.

De talrijkheid van het personeel, dat bij de Staatscourant in onderscheidene betrekkingen werkzaam is, en de daardoor veroorzaakte kostbaarheid der inrigting, viel weder in het oog. Zij scheen niet in evenredigheid te staan tot den omvang van den bij deze afdeling verrigten arbeid. Men hoopt, dat de Regering bij het uitvalen van ambtenaren, tot deze afdeling behorende, op inkrimping bedacht zal zijn.

XIde AFDEELING. — Nijverheid.

Art. 154. Naar het oordeel van eenige leden zou het verkeerd zijn, te veel geld aan de proeven, om kunstmatig oesterbanken in de Zuiderzee te doen ontstaan, te koste te leggen. Waar het zeewater het vereischte zoutgehalte bezit, leggen particulieren zich op dezen tak van nijverheid toe en behoeven zij dus geene aanmoediging. Onder anderen is dit nabij Zoutkamp het geval.

Art. 157. Op de begrooting van het Departement van Finantien komt een adviseur in wiskundige zaken en een ander in scheikundige zaken voor. Men zou het eene zeer mogelijke vereenvoudiging en besparing achten, dat de hier genoemde adviseur in zaken van werktuig- en scheikunde de raadgever van beide de departementen omtrent zulke onderwerpen wierd.

Art. 159. Ook de herziening der zeer verwarde wetgeving op den ijk wordt op nieuw der Regering aanbevolen. Inzonderheid wordt in den laatsten tijd behoefte aan den ijk der gazoneters gevoeld. Dat onderwerp is in België geregeld bij een Koninklijk besluit van 23 mei 1859 in den Moniteur Belge van den volgenden dag opgenomen. De daarin bevatte bepalingen schijnen navolging te verdienen.

Art. 161. Men blijft de herziening van het Koninklijk besluit van 26 september 1833 (Staatsblad n.º 58) omtrent het toezigt op stoomwerktuigen steeds wenschelijk achten, al ware het slechts, omdat, zoo als deze zaak thans is geregeld, de ambtenaren, met het toezigt belast, niet in 't bezit zijn van genoegzame middelen om hunne beslissingen te handhaven.

Art. 163. Men wenschte eenige nadere specificatie te ontvangen omtrent het gebruik der f 5000 voor kosten van onderwijs in de landhuishoudkunde. Zijn daarvan voortdurend f 4000 voor de bloeiende school bij Groningen bestemd?

XIIde AFDEELING. — Telegraphie.

Op nieuw werd het gevoelen voorgestaan, dat de Regering het aan de gemeenten, die de voordeelen, aan het bezit van een telegraafkantoor verknocht, wenschen te genieten, te moeilijk maakt. De daaromtrent in het verleden jaar gegeven inlichtingen hebben geenszins geheel bevredigd. De Regering eischt, meent men, eene grootere bijdrage van de gemeenten, dan de kosten van het kantoor bedragen, en heft de kantoren op, als de opbrengst te gering is, niettegenstaande de gemeenten aanbieden, het ontbrekende geheel of gedeeltelijk aan te vullen. Noch het een, noch het ander kon men goedkeuren. Te meer behoorde de Regering in dit opzigt met eenige vrijgevigheid te werk te gaan, omdat dan toch de gemeenten, waar een eigenlijk Rijkskantoor bestaat, niets betalen en toch de voordeelen der telegrafische verbinding evenzeer genieten als de andere. In elk geval behoorde tot regel te worden aangenomen, dat het telegraafkantoor in stand wordt gehouden overal, waar de kosten, op welke wijze dan ook, worden bestreden.

XIIIde AFDEELING. — Pensioenen enz.

Art. 175. Op de lijst der wachtgeld genietende ambtenaren treft men een aantal personen aan, zoo hoog in jaren, dat hunne herplaatsing wel ondenkbaar is. Voor zoover aan deze personen pensioenen kan worden verleend, zou men het zeer wenschelijk achten, dat tot de toekening daarvan de noodige stappen werden gedaan. Zoo min mogelijk moet een wachtgeld een vermomd pensioen zijn.

Bij het doorloopen van de artikelen van dit hoofdstuk der Staatsbegrooting, waarop in 1859 overschrijving uit den post van onvoorziene uitgaven heeft plaats gehad, gaven de volgende aanleiding tot bedenking:

Art. 59. De kosten der Rijkscommissie voor de statistiek zijn zoo hoog, dat men die ongaarne op deze wijze nog met een bedrag van f 1094 ziet vermeederen.

Art. 113. Evenzoo zag men met leedwezen, dat het Koninklijk Penningkabinet in 1859 f 1,000 meer heeft gekost dan was geraamd. Instellingen als deze moeten vooral binnen de grenzen, eenmaal daarvoor aangewezen, gehouden worden.

Met het oog op hetgeen verder uit den post voor onvoorziene uitgaven over 1859 is bestreden werd gevraagd, wat het onderzoek van het etablissement Zuiderburg van dr. Hendriksz heeft opgeleverd, en waaraan het toe te schrijven is, dat de tegemoetkomingen aan aannemers die geacht worden schade te hebben geleden, op zulk eene in 't oog vallende wijze vermeederen. Een tegemoetkoming van dien aard kan slechts hoogst zeldzaam te pas komen.

NOTA.

Bij de behandeling van het Vde hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1860 nam de ondergeteekende de vrijheid bij eene afzonderlijke nota — overeenkomstig art. 25 van het Reglement van Orde voor deze Kamer — welke nevens het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs aan de leden in druk is medegedeeld, eenige bijzonderheden aan te duiden omtrent de gevolgen der uitgevoerde werken tot algemeene verbetering der hoofdrievieren, en bepaaldelijk te wijzen op de dringende behoefte om tegemoet te komen aan de bezwaren, welke door de werken tot diting der killen in de Biesbosch of het zoogenaamde Bergsche veld en tot vorming eener Nieuwe Merwede zijn ontstaan voor de waterlossing en waterafvoer der menigvuldige landerijen langs de Linge en de Merwede.

Deze bezwaren, welke alstoen bij de gewisselde stukken en de gevorderde beraadslagingen niet konden worden ontkend of wedersproken, komen kortelijk hierop neder.

Door de uitvoering der bedoelde werken is eene zeer aanzienlijke verhoging van den waterspiegel der Merwede veroorzaakt, vooral bij lagen en middelbaren stand der hoofdrievieren, waardoor eene groote benadeeling is toegebragt aan de waterlossing der polders en landerijen gelegen aan de Linge en de Oude en Nieuwe Merwede (noordzijde); zelfs zoodanig, dat van vele landerijen, welke geheel of gedeeltelijk onder het water blijven bedolven, weinig of geene vruchten meer kunnen worden genomen.

Die benadeeling wordt, gelijk reeds werd opgemerkt door de Regering niet ontkend of wedersproken; integendeel werden door de Regering zoolow op de Staatsbegrooting voor 1859 als op die voor 1860 gelden voorgedragen, om in staat te zijn, werken te doen uitvoeren, welke zouden kunnen strekken om te gemoot te komen aan de benadeeling der waterlossing van de landerijen langs de Linge gelegen. In weerwil dat deze gelden bij die begrootingen tot beschikking van de Regering zijn gesteld, werd tot op oogenblik door haar niets verrigt om aan de inderdaad schromelijke benadeeling der vrije waterlossing van de bedoelde landerijen enigzins te gemoot komen.

De bezwaren voor de waterlossing der landen, op de Linge en de Oude en Nieuwe Merwede uitwaterende, zijn in het afgeloopen jaar eer vermeerdert dan verminderd. De verdere afsluiting der zoogenaamde Zoetemelkskil heeft wel eenen plaatselijken, hoezeer weinig beduidenden jagterwaterstand bij ebgetijde ten gevolge gehad, doch de daarlangs gelegen landerijen, in het geheel eene oppervlakte van ruim 150 bunders uitmakende, welke alleen daarvan genoezen zouden kunnen hebben, bekwamen daardoor evenwel geen genoegzame gelegenheid tot lossing van het overtollige water. Voor de waterlossing der overige landerijen kon die afsluiting geenerlei invloed hebben. Gronden van billijkheid en verregvaardigheid moeten de Regering nopen om met ernstige middelen aan te wenden ter tegemoetkoming of opheffing dier bezwaren. De betuiging, dat na de volkomen vorming der Nieuwe Merwede wederom eene verhoging van den waterspiegel van de Oude Merwede zal plaats hebben, en alzoo de belemmering in de waterlossing zal ophouden kan wel niet als ernstig gemend worden beschouwd. De uitgevoerde werken hebben juist ten doel om eenen hooger waterstand te bewerken en te behouden, en door de daardoor ontstaande meerdere stroomsnelheid den bodem der Oude Merwede te verdiepen. Neemt men het middelen (den verhoogden waterstand) weg, waardoor de uitschuring wordt te weeg gebragt, dan zal men ook weder gevaar loopen dat de Oude Merwede, de waterweg voor de scheepvaart, in welker belang de kostbare werken hoofdzakelijk zijn ondernomen, weder zal verondiepen en verzaanden, en voor de geregelde en onbelemmerde scheepvaart niet meer in alle opzigten zoo geschikt zal zijn, als zij tegenwoordig wel is.

De belemmerde waterlossing is voor de eigenaars der menigvuldige benadeelde landerijen inderdaad ondragelijk billijkheid en regtvaardigheid eischen dat hier de belangen van den landbouw niet geheel aan die der scheepvaart worden opgeofferd. De Regering betuigt wel gezind te zijn om middelen aan te wenden tot tegemoetkoming aan de toegebragte nadelen, en wijst op het voornemen tot stichting van een stoomgemaal aan de uitmonding van het kanaal van Steenhoek en op het in werking brengen van eenen stoom-baggermolen, maar van de werzezenlijken dier betuiging, welke reeds sedert een tweetal jaren wordt geuit, wordt nog niets waargenomen, en middelbaar blijven vele landerijen langs de Linge en de Oude en Nieuwe Merwede geheel of gedeeltelijk onder water.

De ondergeteekende heeft zich verpligt geacht, bij vernieuwing op deze hoogst gewigtige aangelegenheid de aandacht der Regering en van zijne medeleden te vestigen in het vertrouwen dat men wel genegen zal zijn om met de werken tot tegemoetkoming in de schade, welke door de in dezen bedoelde werken, in het algemeen belang der binnen- en buitenlandse scheepvaart, aan de dierebare belangen der landeigenaars is toegebragt.

3 October 1860.

W. C. M. BEGRAM.